

האגודה הישראלית
לקרימינולוגיה

קרימובלוג 9

מידעון האגודה הישראלית לקרימינולוגיה
וקהילת הקרימינולוגים בישראל

תמוז תשע"ז - אוגוסט 2017

דבר העורכות

חברי אגודה יקרים,

אנו גאות להביא בפניכם את הגיליון התשיעי של הקרימובלוג, המידעון הרשמי של האגודה, שמהווה מבחינתנו הן מקור מידע פנימי חשוב (מה עושים חברינו הקרימינולוגים באקדמיה ובפרקטיקה? מה התרחש השנה? אילו נושאים "חמים" מעסיקים את עמיתנו? אילו כנסים קרימינולוגיים צפויים לנו? אילו משרות רלוונטיות נפתחו? וכד...), והן כרטיס ביקור חשוב כלפי חוץ. עבור קובעי מדיניות ואחרים שאינם חברים באגודה - הקרימובלוג מהווה לטעמנו מעין "חוברת תדמית" שמספקת הצצה לפועלינו במחקר, בפרקטיקה ובהוראה, ומעידה על הרצינות, המקצועיות, והגיוון שבעבודת הקרימינולוג הישראלי. לכן שמחנו במיוחד על ההיענות הרבה מצדכם השנה לכתוב ולשתף, שהולידה גיליון עשיר במיוחד. אנו רוצות להמשיך ולעודד אתכם, חברי האגודה, לחלוק איתנו את פועלכם ודעותיכם המקצועיות מעל דפי הקרימובלוג. אנא עקבו אחר הקול הקורא לגיליון 2018 שעתיד לצאת בתחילת השנה האזרחית.

במאמר המערכת שפותח את הגיליון הנוכחי סוקרת ד"ר גלי פרי את החשיבות שבמחקרי אורך בקרימינולוגיה, כאלו שמבוססים על נתונים שנאספים בקרב אותו מדגם באופן עקבי וקפדני לאורך שנים, יתרונות מאגרי נתונים אלה במענה על שאלות ליבה במחקר הקרימינולוגי, והאתגרים שניצבים בפנינו, הקרימינולוגים הישראליים, בבניה ובתחזוקה של מאגרים שכאלו. בהמשך, במאמרי הדעה, דנה ד"ר הילה אביאלי במקום של הזיקנה בחשיבה הקרימינולוגית, תוך התייחסות הן לקורבן הקשיש והן לעבריין הבא בימים. נצ"מ לילך לאופמן מאגף תכנון וארגון במשטרת ישראל סוקרת את ההתפתחויות המעודדות בממשק שבין המשטרה לאקדמיה והפנים השונות שמערכת יחסים מבורכת זו מקבלת. ד"ר אביטל מנטוביץ' וד"ר מאור זאב-וולף מציגים את מחקרם בנושא הקשר שבין תוצאות ההליך הפלילי לאופן בו ההתנהגות הנדונה נתפסת כמוסרית ע"י הציבור הרחב: האם למשל סגירת תיק מהווה "הרשאה מוסרית" להתנהגות? ענת משיח חושפת אותנו לעבודת הקרימינולוג בסגוריה הציבורית כ"יועץ שיקומי תומך", ייחודיותה וחשיבותה בחיבור שבין עולם המשפט הפלילי לעולם הטיפול והשיקום. מורן חסיד סגין מציגה בפנינו את מיזם "מתנות קטנות בסימן חברתי" שנועד להעצים נערות בסיכון באמצעות מסגרת תעסוקתית תומכת, ולסיום - ניר רוזמן דן בתופעה של אלימות שוטרים כלפי קבוצות מיעוט בחברה. הגיליון הנוכחי אף מציג את האירוע המרכזי של השנה בקרימינולוגיה הישראלית - הכנס הדו-שנתי של האגודה, שכפי שמפרטת ד"ר טלי גל, היה חסר תקדים בהיקפו ומסב לכולנו גאווה רבה.

אנו מקוות שתמצאו את הגיליון הנוכחי מעניין, מעשיר, ומעורר גאווה כפי שאנו מצאנו אותו. נסיים בברכת קיץ רגוע ושנה אקדמית פורייה!

ד"ר טל יונתן-זמיר
המכון לקרימינולוגיה
האוניברסיטה העברית בירושלים
tal.jonathan@mail.huji.ac.il

ד"ר קרן כהן-לוק
המחלקה לקרימינולוגיה
אוניברסיטת אריאל
keren.cohenlouck@gmail.com
kerencl@ariel.ac.il

תוכן העניינים

3	מאמר מערכת: מאגרי נתונים למחקרי אורך בקרימינולוגיה: יציבות ושילוב כבסיס למדיניות-מבוססת-ראיות/ ד"ר גלי פרי
8	משולחן הועד המנהל/ פרופ' תומר עינת
10	הכנס הדו-שנתי של האגודה הישראלית לקרימינולוגיה, 2017/ ד"ר טלי גל
12	מאמרי דעה:
13	קרימינולוגיה של הזקנה - עולם חדש/ ד"ר הילה אביאלי
16	המשטרה והקהילה האקדמית בישראל - "אחרי המעשים נמשכים הלבבות"/ ניצב משנה לילך לאופמן
19	כיצד משפיעות תוצאות המשפט הפלילי על המוסר האישי?/ ד"ר אביטל מנטוביץ'
22	וד"ר מאור זאב-וולף
22	עבודת הקרימינולוג בסניגוריה הציבורית/ ענת משיח
25	מתנות קטנות - בסימן חברתי: השתלבות בני נוער בסיכון בשוק העבודה/ מורן חסיד סגין
27	יד קלה על הטייזר: אלימות שוטרים כנגד קבוצות מיעוט בישראל/ ניר רוזמן
29	חדשות מהמחלקות לקרימינולוגיה בארץ (לפי סדר א'-ב'):
30	החוג לקרימינולוגיה, אוניברסיטת אריאל
31	החוג לקרימינולוגיה, המכללה האקדמית אשקלון
32	המגמה לקרימינולוגיה ואכיפת החוק, המכללה האקדמית בית ברל
33	המחלקה לקרימינולוגיה, אוניברסיטת בר אילן
33	החוג לקרימינולוגיה, המכללה האקדמית גליל מערבי
34	בית הספר לקרימינולוגיה, אוניברסיטת חיפה
35	המכון לקרימינולוגיה, האוניברסיטה העברית בירושלים
37	החטיבה בקרימינולוגיה, מכללת ספיר
37	החוג לקרימינולוגיה, מכללת האקדמית עמק יזרעאל
39	מזל טוב! זכייה בפרסים ובמענקי מחקר, מקבלי תואר דוקטור, קידומים ומינויים:
40	פרסים (לפי סדר א'-ב')
41	זכייה במענקי מחקר (לפי סדר א'-ב')
42	מקבלי תואר דוקטור (לפי סדר א'-ב')
43	קידומים ומינויים אקדמאים (לפי סדר א'-ב')
44	ספרים חדשים בקרימינולוגיה שנכתבו ע"י חברי האגודה (לפי סדר א'-ב'):
45	ספרים בעברית
46	ספרים באנגלית
47	כנסים נבחרים בקרימינולוגיה בשנה הקרובה (לפי סדר כרונולוגי)
48	לוח דרושים
49	המחלקות לקרימינולוגיה בארץ: מרצים ותחומי עניין

מאמר מערכת: מאגרי נתונים למחקרי אורך בקרימינולוגיה: יציבות ושילוב כבסיס למדיניות-מבוססת-ראיות

ד"ר גלי פרי¹

שנת 2016 הייתה שנתם של מחקרי האורך בקרימינולוגיה התפתחותית, מחקרים המתבססים על מאגרי נתונים ארוכי-טווח. על הבימה של טקס פרס שטוקהולם לקרימינולוגיה עלו שלושה חוקרים בעלי הישגים חסרי תקדים בחקר נתיבי ההתפתחות לפשיעה, הישגים שצמחו באופן כזה או אחר ממאגרי נתונים רחבי היקף וארוכי טווח, שחזרו וסקרו את אותו המדגם לאורך שנים ארוכות. קיית' ספאץ וידום (Cathy Spatz Widom), פרופסור לפסיכולוגיה בג'ון ג'יי קולג', ניו יורק, חקרה את ההשפעות ארוכות הטווח של התעללות בילדים; טרוויס הירשי (Travis W. Hirschi), פרופסור לסוציולוגיה באוניברסיטת אריזונה, עסק בהתפתחותם של קשרים חברתיים ותפקידם במניעת פשיעה; ואילו הזוכה השלישי, פר-אולוף ויקסטרום (Per-Olof Wikström), פרופסור לקרימינולוגיה באוניברסיטת קיימברידג', פיתח את "תיאוריית הפעולה המצבית" (Situational Action Theory; Wikström et al., 2012) בהתבסס על נתוני מאגר פורץ דרך בתחומו: PADS+². זהו מאגר מידע ראשון מסוגו באנגליה, העוקב מזה למעלה מ-15 שנים אחר כ-700 מתושביה הצעירים של העיר פיטרבורו שמצפון ללונדון.

כדי להבין את ייחודיותו פורצת הדרך של PADS+ יש לעמוד על מאפייניו המרכזיים. המאפיין הראשון, ואולי החשוב ביותר, הוא יציבות ועקביות האיסוף. מדובר בסקר קבוע שמתבצע מדי שנתיים עד ארבע בקרב מדגם נתון. הנדגמים, אשר היו בני שש בתחילת המחקר, הם היום בוגרים בני 21. בכל נקודת זמן הם השיבו לסקר רחב היקף (למעלה מ-20 עמודים) המתייחס למאפייניהם האישיותיים, הסביבתיים והמשפחתיים. עבודה יסודית, פיצוי כספי למשתתפים ועקביות באיסוף הנתונים הבטיחו ל-PADS+ אחוז יוצא דופן של השתתפות חוזרת - 97% מהנדגמים בסקר המקורי התמידו עד היום, אחוז נדיר של השתתפות חוזרת במחקרי אורך.

מאפיין שני וחשוב לא פחות הוא עושר הנתונים. מעבר לסקר, על כל אחד מהמשתתפים נאספו לאורך השנים נתונים ממקורות רשמיים כגון תיקים אישיים מבית הספר, קופת חולים, משטרה ומשרד הרווחה. בשני גלי הסקר האחרונים נוסף לנתונים ממד חדש, כאשר דגימות DNA וסקירות MRI של הנבדקים השלימו את התמונה מהפן הנייר-ביולוגי. אחד העקרונות המנחים במחקר הוא שרמת הפרט, עשירה במידע ככל שתהיה, מספקת רק חלק אחד מן התמונה הכוללת (Wikström, 2005). בהתאם לעיקרון זה נאספים נתונים משתי מערכות סביבתיות: נתונים רשמיים של רשויות המדינה על השכונות בהן מתגוררים המשתתפים, וסקר עצמאי של סביבתם הקרובה.

המאפיין האחרון הוא ייעודו המוסכם של המאגר לשמש בסיס נתונים לחקר היבטים שונים של קרימינולוגיה התפתחותית. להווי ידוע כי מחקרים קרימינולוגיים רבים עושים (בלית ברירה) שימוש שניוני במאגרי נתונים שלא נאספו במטרה לבדוק שאלות קרימינולוגיות. בעוד שמאגרים אלו הם לפעמים המקור היחיד למידע רלוונטי, הנתונים פעמים רבות אינם מותאמים לענות על שאלת החוקר שכן, כאמור, לא נאספו למטרה זו. בניגוד גמור לכך, כל אחת מהשאלות בסקר ה-PADS+ התבססה על תפיסות תיאורטיות וידע מצטבר בקרימינולוגיה ונועדה לגעת בסוגיות שטרם נחקרו.

שלושת המאפיינים המרכזיים הללו הפכו את PADS+ לא רק למאגר נתונים מרכזי לחקר קרימינולוגיה התפתחותית אלא גם לבסיס נתונים המאפשר בחינה של אינספור שאלות משמעותיות בקרימינולוגיה. בין היתר, שימש המאגר בסיס למחקרי אורך שעסקו בהשפעה של גורמים מצביים על פשיעה (Wikström, 2006), בתפקידה של שליטה עצמית בהתנהגות עבריינית (Wikström & Treiber, 2007), בהשפעות הסביבתיות על הדינמיקה של הפשיעה (Wikström et al., 2010), ובאפקטיביות של הרתעה

¹ ד"ר גלי פרי הנה פוסט-דוקטוראנטית במכון לקרימינולוגיה, אוניברסיטת קיימברידג', אנגליה. בינואר 2018 תחל גלי את מינוייה כמרצה במכון לקרימינולוגיה, האוניברסיטה העברית בירושלים.

² Peterborough Adolescent and Young Adult Development Study; See <http://www.pads.ac.uk/>

לאורך זמן (Von Hirsch et al., 1999). בנוסף, סלל PADS+ את הדרך למאגרי אורך נוספים בקרימינולוגיה. הבנת החשיבות של איסוף שיטתי והממצאים שצמחו מהמאגר הובילו אחרים בעולם לבנות מאגרי אורך דומים המאפשרים השוואות בין קבוצות אוכלוסייה במקומות שונים בעולם. כך, מאגרי נתונים למחקרי אורך בקרימינולוגיה נאספים מזה מספר שנים בין היתר במאלמו שבשוודיה (The Malmö Individual and Neighbourhood Development Study), במדריד (The Madrid Study) ובסלובניה (The Slovenian Study of Parental Monitoring and Adolescent Delinquency).

ההשקעה הנרחבת במאגרים אלו מביאה לידי ביטוי את ההכרה ההולכת ומתגבשת, הן בקהילה המחקרית והן בקרב קובעי מדיניות, בדבר חשיבותם ויתרונותיהם של מחקרים ארוכי טווח בקרימינולוגיה. מחקרים שכאלו, הכוללים מעקב אחר פרטים לאורך זמן ומשלבים נתונים ברמות שונות, מאפשרים לענות על שאלות הן ברמת הפרט (למשל, אלו גורמים משפיעים על נטייתם של בני נוער להתחיל להשתמש בסמים קשים?) והן ברמת החברה (האם בשנים האחרונות חלה עליה בשימוש בסמים קשים בקרב בני נוער בחברה?), ובכך מהווים בסיס להתערבויות ממוקדות כמו גם למדיניות-מבוססת-ראיות (evidence-based-policy) במובנה הרחב.

ההכרה בחשיבותם של מחקרי אורך בקרימינולוגיה לא פסחה על ישראל. לראיה, קרימינולוגים ישראלים היו מעורבים בשנים האחרונות במספר מחקרי אורך משמעותיים, שעסקו, בין היתר, במגמות של אלימות (רטנר ופישמן, 2009), השפעות החשיפה לאלימות באזורי עימות על ילדים (Gvirsman et al., 2016; Huesmann et al., 2016), נתיבים התפתחותיים לפשיעה (Yonai et al., 2015) ו"נקודות חמות" של פשיעת נוער (Weisburd et al., 2009). עם זאת, מחקרים אלו (ואחרים) לא הסתמכו על מאגרי נתונים מהסוג שתואר לעיל: ארוכי טווח, משלבים מידע ברמת הפרט וברמת הסביבה, ונאספים בהקפדה לאורך שנים. יתרה מכך, גם כאשר קרימינולוגים ישראלים מעורבים במחקרי אורך פורצי דרך, בסיס הנתונים המשמש אותם לרוב לא נאסף בישראל.

האם ישנם מאגרי נתונים רחבי היקף וארוכי טווח העומדים לרשותו של הקרימינולוג הישראלי? לכאורה, לא מעט. אך כפי שתואר בהמשך, מאגרים אילו רחוקים מאד מה- PADS+ ודומיו מבחינת היקף הנתונים, עקביות האיסוף, אפשרויות ההצלבה ונגישות הנתונים לחוקר, ולכן, אינם מאפשרים מענה על שאלות קרימינולוגיות באופן דומה. חוק חופש המידע, שנכנס לתוקף בשנת 1999, מגדיר את התנאים בהם על רשויות ציבוריות לספק מידע לאזרח, בכללן רשויות האוספות תדיר מידע שעשוי להיות רלוונטי למחקרים קרימינולוגיים. מבין הגופים האוספים מידע ארוך טווח על פרטים בישראל, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (למ"ס) היא הבולטת ביותר, ומציגה הן עושר יחסי של נתונים והן פתיחות יחסית לשימוש בנתונים אלו במחקרים אקדמיים. מדובר במידע רחב, הנאסף לאורך שנים, במגוון נושאים הרלוונטיים למחקר קרימינולוגי, כגון תיקים שנפתחו במשטרה, נאשמים במשפט פלילי לפי עבירות, קטינים מורשעים בדין ותחושת ביטחון אישי בציבור. כמו כן מציעה הלמ"ס מידע מגוון בנושאים חברתיים שעשוי להיות רלוונטי אף הוא למחקרים בקרימינולוגיה, כגון נתונים סוציו-אקונומיים ברמת השכונה או היישוב. על חוקר המעוניין להשתמש בנתונים להגיש בקשה לשימוש בחדר המחקר, שם מתאפשרת גישה לנתונים שאינם מתפרסמים לציבור הרחב, כולל נתוני פרט בלתי מזהים. בכדי לעשות שימוש במידע יש לעבור תחקיר בטחוני ולהגיש הצעת מחקר. ניתן גם לבקש נתונים הדורשים הפקה מיוחדת, כגון שילוב נתונים מסקרים או ממקורות שונים בלמ"ס, אך אלו כרוכים בדרך כלל בתשלום העשוי להגיע לעשרות אלפי שקלים (הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, 2006).

רשויות נוספות בישראל עוסקות באיסוף נתוני אורך, שהגישה אליהם קשה יותר או פחות. משרד החינוך אוסף מידע באופן שוטף על תלמידים הנמצאים במערכת, הן ברמת הפרט (תיקים אישיים, ציוני מיצ"ב) והן ברמת בית הספר ומגמות כלליות בחינוך בישראל. בשנים האחרונות נאספו ברשות הארצית למדידה והערכה בחינוך (ראמ"ה) גם נתוני סקר ניטור אלימות לפי בתי ספר, העשויים לספק מידע משלים חשוב ביותר לזה שנאסף על ידי המשרד לביטחון פנים³. נתוני ראמ"ה נמצאים בחדרי המחקר של משרד החינוך ושל הלמ"ס, וראמ"ה נותנת מענה לחוקרים הפונים בשאלות על הנתונים, לעתים באמצעות הכנת קבצי עבודה לצורך שמירתם בחדר המחקר. את נתוני ראמ"ה שנאספו באורח מזהה אפשר לחבר עם נתונים אחרים של משרד החינוך ועם נתונים הנאספים ישירות על ידי החוקרים; עם זאת, החיבור צריך להיעשות בחדרי המחקר באופן שאינו מאפשר את זיהוי הפרט, והוא רגיש במיוחד כיוון שמדובר בקטינים (גליקמן, 2016).

³ http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Rama/MivchanimArtzyim/Nitur_Alimut.htm

לרשות הקרימינולוגים בישראל עומדים גם נתונים הנאספים במשרד לביטחון פנים ובשירות בתי הסוהר (שב"ס). שירות בתי הסוהר מציע מאגר עשיר של מידע אודות אסירים, בחלקו נתוני אורך - העבירות בהן הורשעו, הערכות אישיות, התנהגות במאסר ומהלכי שיקום. בשב"ס קיימת מדיניות המסדירה את הגישה לנתונים, כולל ועדת מחקר הדנה בהצעות ומלווה את תהליך איסוף הנתונים. כמו בלמ"ס, גם בשב"ס על עורך המחקר מוטלת האחריות להצביע על התועלות הצפויות לגוף האוסף את הנתונים כתוצאה ישירה מעריכת המחקר, וגם במקרה זה יימסרו הנתונים כנתוני פרט בלתי מזוהים. עם זאת, הועדה מאשרת גם כניסה עצמאית לאיסוף נתונים במתקני שירות בתי הסוהר, היוצרת אפשרות לאיסוף נתונים רחב יותר ברמת הפרט (שירות בתי הסוהר, 2011). גם במשרד לביטחון פנים קיים נוהל המאפשר לחוקרים להגיש בקשה לשימוש בנתונים. בין היתר, אוסף המשרד נתונים על אלימות בחברה הישראלית, מגמות פשיעה, עמדות הציבור ביחס לגופי אכיפת החוק ויעילות תכניות שיטור ואכיפה. כמו בגופים האחרים, יידרש החוקר להסביר מהי התפוקה הצפויה למשרד עצמו, ויידרש לזמני המתנה ארוכים, לתשלום אגרת בקשה ותשלום נוסף באם מדובר בנתונים שהפקתם כרוכה במשאבים.⁴

על אף שחוק חופש המידע הנגיש לכאורה נתוני אורך בישראל, בפועל עומדים בפני החוקר הדורש לקבל מידע מהרשויות מספר מגבלות משמעותיות. ראשית, הדרישה לשמירה על פרטיות מגבילה בדרך כלל את המידע שנמסר לכזה שלא ניתן לשייכו לפרט מסוים, וכך לא מתאפשר שילוב של מידע שנאסף בידי גורמים רשמיים למידע על פרטים שמצוי בידי החוקר. באופן דומה, שילוב נתונים אודות אותו הפרט ממספר מקורות מידע - למשל, משרד החינוך, הרשות המקומית ושב"ס - עדיין בלתי אפשרי, הן בגלל המגבלות המוטלות בגין פרטיות, הן בגלל קשיים בירוקרטיים בקבלת אישורים מתאימים, והן בגלל בעיות טכניות אובייקטיביות של אופן קידוד הנתונים, הזנתם ועיבודם. שנית, הגישה בפועל למאגרים הקיימים אינה פשוטה, ודורשת התמודדות עם מערך בירוקרטי סבוך של אישורים ועם קשיים טכניים. למשל, לגבי חדר המחקר בלמ"ס טענו חוקרים כי הוא אינו מצויד בתוכנות סטטיסטיות מתאימות, נתון תדיר לתקלות טכניות, ודורש תשלום גבוה מאוד על גישה לנתונים בעלי ערך ממשי (ירון, 2014).

מעבר לכך, למרות העושר היחסי בנתונים, המאגרים הקיימים לא עוסקים בדגימה חוזרת של אותם פרטים לאורך שנים למטרות מחקר קרימינולוגי. בכדי לענות על סוגיות הליבה המעסיקות חוקרים בקרימינולוגיה - למשל, מהם הגורמים לעבריינות או מדוע פרטים מסוימים בוחרים בעבריינות בעוד שאחרים, בעלי ניסיון חיים או רקע סביבתי דומה, לא עושים זאת - אין די בהתבססות על נתונים שניוניים שנאספו למטרות אחרות. תמונה רחבה, המביאה בחשבון את כלל הגורמים האישיותיים והסביבתיים, דורשת מאגר נתונים רחב מספיק, הדולה בצורה שיטתית נתונים שנועדו לענות על שאלות אלו. רק מעקב מתמיד אחר התפתחותם של פרטים, משלבי ילדותם המוקדמים ועד לבגרות, יכול לשקף נאמנה את תרומתם של הגורמים השונים לפניה למסלולים של פשיעה. השאיפה המובעת על ידי פוליטיקאים ומקבלי החלטות חדשות לבקרים לנסח מדיניות מבוססת נתונים שתאפשר מניעה יעילה של פשיעה, חייבת להיסמך על מחקרים רחבים של סוגיות עומק שכאלה בקרימינולוגיה; אלה, בתורם, דורשים מאגרים איכותיים של נתונים המאפשרים לבצע מחקרי אורך.

לכאורה, אין כל ספק באשר לנחיצותם של מאגרי נתונים מולטי-דיסציפלינאריים המאפשרים מחקר אורך התפתחותי בקרימינולוגיה ומשלבים היבטים של חינוך, רווחה ובריאות ברמת הפרט וברמת הסביבה. אך למול חשיבותם של מאגרים אלו עומד הקושי האדיר בהקמתו, ביסוסו ותחזוקתו של בסיס נתונים שכזה, קושי ההופך מאגרים אלו לנדירים מכפי שהיינו רוצים. האתגר הגדול ביותר העומד בפני מאגרי אורך הוא רצף מימוני: כדי לעקוב אחרי מושאי המחקר מגיל שש ועד 21, כפי שנעשה בפיטרבורו, נדרשות 15 שנים של מימון רציף ויציב. מימון כזה נדרש לא רק בעת איסוף הנתונים אלא גם אחר כך, בכדי לאפשר להמשיך לקודד, לטוב ולנתח את הנתונים שנים לאחר שהסתיים האיסוף. המימון צריך להיות יציב מספיק בכדי לא להיות מושפע מחילופי ממשל, לאפשר העסקה של צוות לאורך זמן ותכנון לטווח ארוך של גלי האיסוף ותוצרי המחקר. כדי לאפשר עצמאות מחקרית, מימון כזה חייב להבטיח את התנהלות המחקר כמה שנים קדימה מבלי להציב דרישות הנובעות מאג'נדות כאלה ואחרות. יציבות נדרשת גם בכל הנוגע לטיפול בנתונים: ניהול מערך האיסוף, אחסון הנתונים, טיובם ושליטה בגישה אליהם. בכדי שמאגר נתוני אורך יטופל כיאות, הגוף האוסף חייב להיות בעל מוטיבציה מחקרית גרידא, נקי ממניעים אחרים המכתיבים את אופי האיסוף והשימוש בנתונים. גם למקצועיות של הגוף האוסף יש חשיבות: איסוף נתונים המיועדים לשמש במחקרים קרימינולוגיים עדיף שינוהל בידי אילו שבראש מעייניהם נמצאות השאלות המרכזיות המעסיקות את הדיסציפלינה. ולבסוף, יש לתת את הדעת על

⁴ למידע נוסף ראו אתר המשרד לביטחון פנים:

<http://mops.gov.il/About/FreeInfoMain/Pages/FreeInfoMain.aspx>

זהותו של הגוף האוסף ומנהל את הנתונים: האם זו אוניברסיטה, רשות ממשלתית או אולי עמותה? מי מהגופים הללו מחזיק בפוטנציאל להיות יציב, נטול פניות ובעל מסוגלות מימונית ומחקרית לאורך שנים?

אתגר מרכזי נוסף העומד בבסיס מאגרי נתונים למחקרי אורך הוא שילוב נתונים בכמה רמות ומספר מקורות. כפי שהוזכר לעיל, מאגרי נתוני אורך למחקר התפתחותי משלבים נתונים ממקורות חיצוניים האמונים על טיפול בילדים ונוער, כגון בתי ספר, משרד החינוך, קופות חולים, משרד הרווחה, עובדים סוציאליים וכדומה. שילוב כזה דורש הסכמה והתגייסות של כלל הגופים להשתתף במחקר ולתרום לו, ומימוש בפועל של ההסכמה הזו לאורך שנים, תחת חילופי מנהלים וסמכויות. הוא דורש גם מענה הולם לסוגיות של אתיקה מחקרית ואנונימיות. ולבסוף, שילוב הנתונים השונים דורש התאמה טכנית של נתונים המגיעים ממקורות שונים, מקודדים אחרת ומטויבים ברמות שונות, כך שיוכל להיעשות בהם שימוש יעיל במסגרת מאגר נתונים יחיד. כל אלה הם כמובן תוצאה של מימון יציב וניהול נכון, אך לא פחות מכך – תוצאה של מדיניות ממשלתית המעודדת רשויות שונות לאפשר שימוש בנתונים מתוך הכרה בחשיבותם של מחקרי אורך לביסוסה של מדיניות מבוססת ראיות.

לאור האתגרים הרבים הניצבים בפני מי שמבקש להקים ולבסס מאגרי נתונים ארוכי טווח בקרימינולוגיה, האם הקמתו של מאגר כזה בישראל היא בגדר חלום באספמיה? נכון להיום, למרות מאמציהם של גופים לא מעטים לאסוף ולטייב נתונים המתאימים לשימוש במחקר קרימינולוגי, עדיין מוקדם לדבר על מאגר כזה בישראל. חוסר יציבות מימונית ושלטונית, העדר שיתוף פעולה בין גופים ממשלתיים, קשיים בטיוב של נתונים ממקורות שונים, ואולי אף התנגדות עקרונית של גופים שונים לחשיפת נתונים וקבלה חלקית של הרעיון שהנתונים הם למעשה של הציבור – אלו רק חלק קטן מהבעיות העומדות בעוכריו של מסד נתונים כזה. יתכן כי הפתרון נעוץ, ולו בחלקו, בהסתמכות על דיסציפלינות אחרות להן מסורת ארוכה יותר של מאגרי נתונים ארוכי טווח והכרה חשיבותם. כך, לדוגמה, מאגרי הנתונים האיכותיים של קופות החולים בישראל יכולים לשמש אולי בסיס לאיסוף נתונים רחב יותר שינוהל בידי גוף מחקרי וימומן מתוך המסגרת של בריאות הציבור. שכן מדיניות-מבוססת-ראיות מכתיבה צורך בנתונים ובמדיניות איסוף יציבה שתאפשר את מימון האיסוף והטיוב שלהם מעבר לגחמות של תקופת ממשל ספציפית.

ביבליוגרפיה

- גליקמן, ח. (2016). נתונים שראמ"ה אוספת והאפשרויות לשיתופם ולהנגשתם לצורכי מחקר וניתוח מדיניות. מתוך: האקדמיה הישראלית למדעים (2016). *שימוש בנתונים הנמדדים לאורך זמן כמקור מידע למדיניות ולתכניות חינוכיות בישראל; סקרי אורך כמקרי בוחן*. נשלף ב-19.6.17. <http://education.academy.ac.il/Uploads/Events/>
- הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (2006). נוהל חדר מחקר לחוקר. נשלף ב-19.6.17. <http://www.cbs.gov.il/mucpuf/cheder-mechkar/nohal-lahoker-v3.pdf>
- ידון, ע. (2014). מסע התלאות של החוקרים בלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. הארץ, 28.3.2014. נשלף ב-19.6.17. <http://www.haaretz.co.il/captain/net/premium-1.2280981>
- רמנר, א. ופישמן, ג. (2009). ניתוח מיקרו ומאקרו של אלימות בישראל, 1980-2007. אוניברסיטת חיפה
- שירות בתי הסוהר (2011). פקודת נציבות: ביצוע מחקרים בשירות בתי הסוהר. נשלף ב-19.6.17. <http://shabas.millennium.org.il/Uploads/Commands/PDF/17.pdf>
- Gvirsman, S. D., Huesmann, L. R., Dubow, E. F., Landau, S. F., Boxer, P., & Shikaki, K. (2016). The longitudinal effects of chronic mediated exposure to political violence on ideological beliefs about political conflicts among youths. *Political communication*, 33(1), 98-117.
- Huesmann, L. R., Dubow, E. F., Boxer, P., Landau, S. F., Gvirsman, S. D., & Shikaki, K. (2017). Children's exposure to violent political conflict stimulates aggression at peers by increasing emotional distress, aggressive script rehearsal, and normative beliefs favoring aggression. *Development and psychopathology*, 29(1), 39-50;
- Von Hirsch, A., Bottoms, A. E., Burney, E., & Wikstrom, P. O. (1999). *Criminal deterrence and sentence severity: An analysis of recent research* (p. 63). Oxford: Hart.

- Weisburd, D., Morris, N. A., & Groff, E. R. (2009). Hot spots of juvenile crime: A longitudinal study of arrest incidents at street segments in Seattle, Washington. *Journal of Quantitative Criminology*, 25(4), 443.
- Wikström, P.O.H. (2005). The social origins of pathways in crime: Towards a developmental ecological action theory of crime involvement and its changes. *Integrated developmental and life-course theories of offending*, 14, 211-245.
- Wikström, P.O.H. (2006). Individuals, settings, and acts of crime: Situational mechanisms and the explanation of crime. *The explanation of crime: Context, mechanisms and development*: 61-107.
- Wikström, P.O.H., Ceccato, V., Hardie, B., & Treiber, K. (2010). Activity fields and the dynamics of crime. *Journal of Quantitative Criminology*, 26(1), 55-87.
- Wikström, P.O.H., Oberwittler, D., Treiber, K., & Hardie, B. (2012). *Breaking rules: The social and situational dynamics of young people's urban crime*. OUP Oxford.
- Wikström, P.O.H., & Treiber, K. (2007). The role of self-control in crime causation beyond Gottfredson and Hirschi's general theory of crime. *European Journal of Criminology*, 4(2), 237-264.
- Yonai, S., Levine, S. Z., & Glicksohn, J. (2015). Trajectories of crime and familial characteristics: a longitudinal national population-based study. *Crime & Delinquency*, 61(7), 927-949.

משולחן הועד המנהל

פרופ' תומר עינת, יו"ר האגודה הישראלית לקרימינולוגיה

סיפור אישי קצר: מספר ימים לאחר שעבודת הדוקטורט שלי אושרה והוענק לי התואר "דוקטור לפילוסופיה" ערכו לי חברי הסגל וחבריי ללימודים באותו מוסד אקדמי, כמקובל באותם ימים, מסיבה קטנה. במסגרת המסיבה, שהייתה מקסימה וצנועה, זכיתי לשלל ברכות ואיחולי הצלחה. דקות ספורות לאחר סיום האירוע פנתה אליי אחת מחברות הסגל וביקשה לדבר איתי במשרדה, ביחידות, ושם, במעין אנטי-תזה לאירוע המשמח שנערך לכבודי ושאל הסתיים, אמרה לי באופן חד-משמעי ונחרץ: דע לך שאם אתה מעוניין להשתלב בעולם האקדמי אתה גוזר על עצמך, לצד עניין רב, פעילות בסביבת עבודה תחרותית, הישגית, דלה בפרגון ועשירה בלבדיות ובבידודות. מאז אותה פגישה קצרה חלפו כ-15 שנים ולצערי נתקלתי בלא מעט מקרים אשר איששו את אותה "נבואת זעם": מחד-גיסא, עניין רב במחקר, היחשפות לאוכלוסיות ולסביבות מרתקות, השתתפות בהרצאות רבות-עניין ובכנסים מרתקים, ועוד; מאידך-גיסא, קנאה מצד שותפים לעשייה, חוסר יושר ויושרה מצד חברים לעבודה, בדידות רבה ומעט מאוד פרגון.

בהתאם, ואולי בשל דברים אלו, בחרתי לנצל במה זו, וכל במה ראויה אחרת, על-מנת להאדיר ולשבח את עבודתם של חבריי לחיים האקדמאיים, ולפאר את עשייתם. ספציפית, ברצוני להודות **לטלי גל ולחגית תורג'מן** שעשו עבודה נפלאה בתכנון, בארגון ובהפקה של הכנס הקרימינולוגי הדו-שנתי הגדול והעשיר ביותר שנערך אי-פעם בישראל. לחברי וחברות הוועדה האקדמית של הכנס **מלי שחורי, סופי וולש, חנה חימי, ענבל וילמובסקי, ג'וש גצ'קו, טל בן-יעקב ועירית עין טל**, שסייעו בקריאת התקצירים, מיונם, סיווגם וחלוקתם לפי נושאים ומושבים. **למורן חסיד (סגין)** אשר השקיעה ימים ושבועות (ללא הגזמה או מליצה), לשם בנייה, עיצוב ועדכון של אתר האינטרנט החדש של האגודה. לפעמי, מדובר באתר מרשים העומד בסטנדרטים גבוהים ביותר והנראה מכובד - לפחות כמו אתרי אינטרנט אחרים של אגודות קרימינולוגיות בין-לאומיות - אם לא למעלה מזה. **לחנה חימי** (ולמכללת בית ברל) שאירחו ברוחב-יד וברוחב-לב את מפגש הוועד המנהל והאסיפה הכללית של האגודה הישראלית לקרימינולוגיה. ואחרונה חביבה, **לבללה כהן** שכל מילה ושבח לא יתארו, באופן ראוי והולם, את עבודתה ואת תרומתה להצלחת הכנס (כמו גם כנסים קודמים) ולהצלחת האגודה הישראלית לקרימינולוגיה: איסוף חומרים וארגונם, תיאום בין כל העוסקים בתכנון ובארגון הכנס לבין בית ההארחה בקיבוץ רמת רחל בו הוא יתקיים, רישום ותייעוד התשלומים, שליחת מיללים רבים לכל חברים האגודה והוועד המנהל על-בסיס יומימי ועוד וכל זאת, בחום-לב וביעילות רבה. אין לי ספק שבללה היא נכס חשוב ויקר לאגודה ואני מרשה לעצמי, בשמי ובשם כל חברי האגודה, להודות לה מעומק הלב ומכל הלב על עבודתה המצוינת.

הודעה מספר 1 - הכנס הדו-שנתי של האגודה הישראלית לקרימינולוגיה

הכנס הדו-שנתי של האגודה הישראלית לקרימינולוגיה התקיים בין התאריכים 17-18 במאי 2017. הכנס כלל 32 מושבים ו-130 הרצאות (בהשוואה ל-23 מושבים וכ-90 הרצאות שהתקיימו בכנס שנערך לפני שנתיים) ובשל כך, הוארך מיום וחצי (כנהוג בכנסים קודמים) ליומיים מלאים. זהו, כאמור לעיל, הכנס הקרימינולוגי הדו-שנתי הגדול והעשיר והמגוון ביותר שהתקיים אי-פעם בישראל. ראוי לציין, בהקשר זה, שכנס זה זכה למספר תרומות הכספיות הרב ביותר שניתנו עד היום, מצד גופים אקדמאיים וחופשי-אקדמאיים, לצורך הוצאתו אל הפועל. מוכנותם הרבה של גופים אלו לתרום לאגודה הישראלית לקרימינולוגיה מבורכת, מבטאת הכרה בחשיבות הכנס ובפעילותה של האגודה ומעידה על עבודת גיוס ושידול מאומצת של מספר חברי אגודה יקרים. בשמי, ובשם חברי האגודה, אני רוצה להודות לגופים שתורמו להוצאתו של הכנס הדו-שנתי אל הפועל: המשרד לביטחון-פנים, הרשות לשיקום האסיר, המכון לקרימינולוגיה באוניברסיטה העברית, המכללה האקדמית באשקלון, אוניברסיטת אריאל, מכללת עמק יזרעאל, מכללת הגליל המערבי, המחלקה לקרימינולוגיה באוניברסיטת בר אילן, מכללת בית ברל.

הודעה מספר 2 - לקט מתוך ארבע ישיבות הוועד המנהל שהתקיימו בתאריכים ה - 19/5/2016, 25/4/2017, 28/2/2017, 9/12/2016

דמי חבר: הוחלט שהחל מינואר 2017, דמי החבר יהיו כדלהלן: 600 ש"ח עבור דמי חבר דו-שנתיים (שנתיים) + השתתפות בכנס האגודה, ובתנאי שהתשלום יבוצע עד כחודש וחצי לפני קיום הכנס (Early Birds); 650 ש"ח עבור דמי חבר דו-שנתיים (שנתיים) + השתתפות בכנס האגודה, לכל המשלמים מאוחר יותר; 300 ש"ח לסטודנטים, עבור דמי חבר דו-שנתיים (שנתיים) + השתתפות בכנס האגודה, ובתנאי שהתשלום יבוצע עד כחודש וחצי לפני קיום הכנס (Early Birds); 350 ש"ח לסטודנטים, עבור דמי חבר דו-שנתיים (שנתיים) + השתתפות בכנס האגודה, לכל המשלמים מאוחר יותר; 450 ש"ח עבור השתתפות בכנס ללא חברות באגודה הישראלית לקרימינולוגיה.

בנוסף, הוסכם שבאופן עקרוני תשלום דמי החבר יבוצע בפעם אחת ורק במקרים חריגים או בחוסר ברירה, תופנה בקשה לפיצול התשלום לשניים. הבקשה תופנה ישירות, באמצעות דוא"ל, לארנון אדלשטיין או לרותם לשם. במקרים בהם הבקשה תתקבל, יבוצע התשלום הראשון עד כחודש וחצי לפני קיום הכנס, והתשלום השני עד לעשרה ימים לפני קיומו (ובכל מקרה, לפני קיומו של הכנס).

פרס האגודה הישראלית לקרימינולוגיה: הוסכם שפרס האגודה הישראלית לקרימינולוגיה עבור תרומה משמעותית לאגודה ולפועלה יחולק אחת לארבע שנים. הפרס הראשון מסוג זה יחולק רק בכנס שיתקיים בעוד 2.5 שנים וזאת נוכח הצורך בקבלת אישור על מיסודו על-ידי חברי המועצה. חלוקת פרס זה תיעשה ברוטציה עם הפרס למפעל חיים, כך שכל אחד מהם יחולק אחת לארבע שנים. הפרס ייקרא על שם פרופ' מנחם אמיר (ז"ל).

הרכב הוועדה האקדמית של כנס האגודה הישראלית לקרימינולוגיה - מאי 2017: חברי הוועד המנהל בחר את המועמדים הבאים (בכפוף להסכמתם): יו"ר: גלי גל וחגיית תורג'מן; חברי ועדה מוצעים: חנה חימי, ענבל וילמובסקי, סופי וולש, טל יונתן-זמיר, עירית עין-טל, יהודית אבולעפיה, ענת זליג.

תקנון מחדש של תקנון האגודה: חברי הוועד המנהל הסכימו שחלקים מסוימים בתקנון הקיים מחייבים חשיבה מחדש ושינוי ולצד זה, שיש מקום להוסיף לתקנון תכנים רלוונטיים במגוון תחומים אקטואליים. לפיכך, הוסכם שבמהלך חודשים יולי-אוגוסט יתכנס הוועד המנהל לישיבה(ות) אשר תוקדש (יוקדשו) לתקנון מחדש של הנוהל.

הודעה מספר 3 - לקט מתוך ישיבת האסיפה הכללית של האגודה הישראלית לקרימינולוגיה שהתקיימה במכללת בית ברל בתאריך ה-28/2/2017

אישור דו"חות: הדו"ח המילולי והדו"ח הכספי לשנת 2016 אושרו פה אחד על-ידי ועדת הביקורת ועל-ידי חברי האסיפה הכללית. מאחר שבסך הכול נכחו באסיפה 9 חברים, הוכרז על "אסיפה שלא מן המניין".

הרכב ועדת הפרסים: הוחלט שהחל מכנס האגודה הבא (2019) תורכב הוועדה מארבעה חברי אגודה שאינם מכהנים בוועד המנהל. תהליך בחירתם יהיה דומה לזה של בחירת חברי הוועד המנהל ויתקיים כשנה לפני מועד הצורך בהתכנסותה. החברות בוועדה תהיה לקדנציה של שנתיים בלבד. הניסוח המחודש של התקנון ביחס לאופן בחירת חברי ועדת פרסים ומשך הקדנציה שלהם, יהיה בהתייעצות עם גלי גל.

אתר האינטרנט החדש של האגודה: בהמשך להחלטת האסיפה מחודש מרץ 2016, בה נקבע שיופץ קול קורא לסטודנט/ית אשר יהיו אחראים לתחזק את אתר האינטרנט באופן שוטף ופעיל בהיקף של 2-3 שעות שבועיות ובהנחיית אחד מחברי הוועד המנהל או חבר סגל באחד מהמוסדות האקדמיים הרלוונטיים, הציגו מורן חסיד (סגין) ותומר את האתר החדש. מורן היא דוקטורנטית במחלקה לקרימינולוגיה באוניברסיטת בר אילן אשר, כאמור לעיל, השקיעה ימים רבים בהקמת האתר ובהכנסת תכנים רבים אליו, וכתגמול על עבודתה הרבה - בהתאם להחלטת האסיפה מחודש מרץ 2016, הוחלט לרשום אותה כחברת אגודה ללא תשלום.

ביקורות בבתי כלא: במהלך שנת 2016 התקיימו חמש ביקורות של נציגי האגודה הישראלית לקרימינולוגיה בבתי כלא. ביקורות אלו התקיימו בכלא אופק, כלא צלמון, כלא גבעון, כלא מעשיהו ובמ"ר ירושלים.

הכנס הדו-שנתי של האגודה הישראלית לקרימינולוגיה, 2017

ד"ר טלי גל, בית הספר לקרימינולוגיה, אוניברסיטת חיפה

הכנס הדו-שנתי של האגודה הישראלית לקרימינולוגיה נערך במאי האחרון במלון רמת רחל בירושלים. בכנס נכחו מעל 200 משתתפים והוצגו במהלכו 132 הרצאות מרתקות ומגוונות במהלך 31 מושבים. זהו מספר שיא הן של משתתפים והן של מציגים ומהווה קפיצת מדרגה בהיקף ובאיכות הפעילות של הקהילה הקרימינולוגית בישראל. המושבים בכנס עסקו בקשת רחבה של נושאים, החל מהיבטים שונים הקשורים באסירים ומאסר ומאפיינים של עבירות ועבריינים מסוגים שונים; דרך היבטים משפטיים וראייתיים ומדיניות הענישה וחלופותיה; עבור לוויקטימולוגיה ונפגעי עבירה, הקרימינולוגיה עצמה, וכלה בסוגיות הקשורות במדיניות שיטור ושיקום.

בין באי הכנס ניתן היה לראות השתתפות משמעותית של נציגים ונציגות מכל אחד מהמוסדות האקדמיים בארץ בו נלמד תחום הקרימינולוגיה - הן מקרב הסגל האקדמי והן מקרב תלמידי המחקר. מעורבותם של סטודנטים לקרימינולוגיה בהצגת מחקריהם בהרצאות ובפוסטרים חשובה במיוחד וניתן היה לראות את חיזוק הקשר בין ה"דורות" השונים של העוסקים בחקר הקרימינולוגיה בישראל. השתתפו בכנס גם רבים ה"עושים קרימינולוגיה" במסגרת תפקידיהם כנציגי הגופים הממשלתיים השונים, ובפרט מהמשטרה, שירות בתי הסוהר, הרשות לשיקום האסיר, משרד המשפטים והסגוריה הציבורית. השתתפותם הביאה לדיון פורה שחזק את הקשר ההולך ומתעצם בין האקדמיה לבין השטח. תקדים נוסף שקבע הכנס האחרון הוא ההשתתפות המשמעותית של אורחים מחו"ל אשר הציגו את מחקריהם במושבים ייחודיים או תוך השתלבות במושבים קיימים.

בין המושבים המיוחדים בכנס ניתן למנות מושב חגיגי לכבודו של פרופ' אנדרו פון-הירש, לכבוד מלאת 40 שנה לספרו פורץ הדרך *Doing Justice*. במושב ניכר היה עד כמה עבודתו של פון-הירש רלוונטית אף לימינו אנו ולישראל. מושב ייחודי נוסף עסק במחקר הקרימינולוגי בישראל, בהשתתפות בכירי הקרימינולוגים בארץ. במסגרת המושב נעשתה הסתכלות רפלקטיבית ורטרופקטיבית על נושאי המחקר, השיטות ופרדיגמות השונות שאפיינו את הקהילה האקדמית קרימינולוגית למן הקמתו של המכון לקרימינולוגיה באוניברסיטה העברית ועד ימינו.

במהלך יומו הראשון של הכנס התקיימה ישיבה של פורום ראשי המחלקות לקרימינולוגיה בישראל. פורום זה שואף לקדם שיתוף פעולה והידברות מתמשכים בין המחלקות השונות לשם קידום מטרות משותפות.

בערב של היום הראשון של הכנס נערכה קבלת פנים חגיגית בה נכחו מרבית המשתתפים. בקבלת הפנים חולקו פרסי האגודה הישראלית לקרימינולוגיה: פרס מפעל חיים על מצוינות בחקר הקרימינולוגיה - לפרופ' דיוויד וייסבורד; ופרס מאמר מצטיין של חוקר צעיר לשניים - גב' אדים מסארווה ומר נועם חביב. מקבלי הפרס הנרגשים נשאו דברים קצרים לקהל. במהלך קבלת הפנים ניתן היה גם לעיין בכעשרה פוסטרים שהציגו פרויקטים מחקרניים בהתהוות. מציגי הפוסטרים עמדו לצידם וענו לשאלות הקהל. למחרת, בעת ארוחת צהריים חגיגית ועשירה, מסר פרופ' דיוויד וייסבורד, נשיא הכבוד של האגודה, את פרס הנשיא לעמותת ג'וינט-אשלים, על קידום מדיניות מבוססת ראיות בפעילותה.

לקראת סיום הכנס נערך מושב מליאה חגיגי בנושא דו"ח ועדת דורנר למדיניות הענישה. במושב השתתפו כב' השופטת (בדימוס) דליה דורנר שעמדה בראש הוועדה, פרופ' אורן גזל-איל, דיקן הפקולטה למשפטים באוניברסיטת חיפה שריכז את עבודת הוועדה, ד"ר חגית לרנאן, סגנית הסגור הציבורי הראשי שכינה אף היא כחברה בוועדה, פרופ' אריה רטנר, ראש ביה"ס לקרימינולוגיה באוניברסיטת חיפה, ותת-ניצב לילי באומהקר, ראש חטיבת תביעות במשטרה.

הכנס היה מעשיר, מעניין ומגוון ונעים היה לראות את האווירה הטובה השוררת במהלכו. אסיים בתודות: תודה לחברות הוועדה האקדמית של הכנס שסייעו בעבודת ההכנה לקראת: **פרופ' מלי שחורי, פרופ' חנה חימי, ד"ר סופי וולש, ד"ר ג'וש גצ'קו, ד"ר ענבל וילמובסקי, ד"ר טל בן-יעקב וד"ר עירית עין טל.**

תודה גם לסמודנמית אורית טייץ, על הסיוע בתכתובת עם משתתפי הכנס. תודה ענקית לשותפתי להובלת הוועדה האקדמית - ד"ר חגית תורג'מן. תודה מיוחדת לד"ר רותם אפודי שנטלה על עצמה לדאוג להיבטים הלוגיסטיים של הכנס. וכמובן תודה לבללה כהן שהחזיקה על כתפיה חלק עצום מהעבודה הנעשית מאחורי הקלעים בהתהוות הכנס. תודות רבות גם לוועד המנהל של האגודה וכמובן ליו"ר האגודה, פרופ' תומר עינת, ולנשיא הכבוד של האגודה, פרופ' דיוויד וייסבורד. היה זה תענוג לעבוד עם כולכם.

מאמרי דעה

קרימינולוגיה של הזקנה - עולם חדש

ד"ר הילה אביאלי, אוניברסיטת אריאל

פרשות ההתעללות בקשישים בבתי אבות אשר נחשפות לאחרונה בתקשורת העלו למודעות הציבורית תופעה חברתית נרחבת שקיומה ידוע ונחקר בארץ ובעולם כבר קרוב לעשרים שנה. בישראל אחד מכל שישה קשישים חווה התעללות, כאשר בקרב קשישים הסובלים מדמנציה או נמצאים במוסדות המספר גדול עוד יותר (Cohen, Levin, Gagin, & Friedman, 2007). התעללות בקשישים נחקרת על ידי אנשי מקצוע בתחומים רלוונטיים: עבודה סוציאלית, פסיכולוגיה, גרונטולוגיה, ולימודי משפחה. אולם באופן מפתיע, קולה של הדיסציפלינה הקרימינולוגית, העוסקת גם בויקטימולוגיה ובהתמודדות של אוכלוסיות מוחלשות או מודרות, אינו נשמע בתוך הדיון המחקרי והאקדמי בכל הנוגע להתעללות בקשישים. ובכלל, נראה כי תחום הזקנה נתפס כמשהו ש"שייך" לעובדים הסוציאליים או לגרונטולוגים ואינו מעניינו של עולם הקרימינולוגיה. עם זאת, במציאות משתנה בה התחזיות מלמדות על הזדקנות אוכלוסיית העולם, ועמה גם הזדקנות אוכלוסיית העבריינים והקורבנות, התעללות בקשישים בבתי אבות מסתמנת כקצה הקרחון בכל הנוגע למה שיכולה להציע לנו הקרימינולוגיה של הזקנה.

תחזיות דמוגרפיות מגלות כי עד שנת 2035 אוכלוסיית האנשים מעל גיל 65 צפויה להוות כ- 15% מכלל האוכלוסייה בישראל, ושעור גבוה מכך במדינות אחרות בעולם המערבי (ברודסקי, שנור ובאר, 2015). למגמה זו של הזדקנות האוכלוסייה השפעות ישירות על הן על זקנים כקורבנות עבירה והן על זקנים כמבצעי עבירות.

תופעת הפגיעה בקשישים זוכה כיום לעניין מחקרי הולך וגובר ולאחרונה אף מוכרת כבעיה חברתית (Harbison, et al., 2012). בהקשר זה ניתן להבחין בין אלימות כלפי קשישים לבין התעללות בקשישים והזנחתם. אלימות כלפי קשישים היא בדרך כלל אירוע חד-פעמי הנעשה בידי אדם זר: פורץ, עבריון או שודד, ותלונה עליו היא בתחום טיפולה של המשטרה. לעומת זאת, התעללות והזנחה מתרחשת בהקשר של יחסי אמון בין הקשיש לבין סביבתו הקרובה. התנהגות זו מתמשכת ועקבית ופוגעת בקשיש מבחינה פיזית, פסיכולוגית, חברתית או כלכלית, כאשר בדרך כלל המתעלל והמזניח הוא אדם המוכר לקשיש - בן משפחה, שכן או מטפל (Lowenstein, Eisikovits, Band-Winterstein, & Enosh, 2009). עבירות אלימות כלפי קשישים כוללות בעיקר עבירות רכוש, תקיפה ומרמה, בעוד שעבירות התעללות והזנחה כוללות גם התנהגויות אלימות (פיזית או מילולית), ניצול לרבות ניצול כלכלי, איום וסחיטה (Bond & Butler, 2013). הנתונים לגבי קורבנות זקנים למעשי פשיעה, אלימות הזנחה וניצול מורכבים ולעיתים אף סותרים, מחד מציינים רוב המחקרים את מספרן הנמוך של עבירות כלפי קשישים ביחס לעבירות כלפי הציבור הכללי, אולם מאידך ישנה תמימות דעים בקרב חוקרים על אחוזי דיווח נמוכים במיוחד בקרב קשישים עקב נגישות נמוכה לגורמי אכיפה, בושא ואשמה על כך שהותקפו או נשדדו, וחשש שבמשטרה יזלזלו או לא יאמינו להם (גורן, 2009). כתוצאה משני נתונים מנוגדים אלה, אין וודאות בנוגע למספר האמיתי של קשישים המהווים קורבנות עבירה. עם זאת, דו"ח המשרד לבטחון פנים (2014) מצביע על כך שהחל משנת 2003 ישנה עליה חדה במספר הפניות המדווחות של אלימות כלפי קשישים, בנוסף נמצא כי חשש לגבי הבטחון האישי הנו בין חמשת הנושאים המעסיקים זקנים, כאשר 45% מהאנשים מעל גיל 65 מודאגים מרמת הפשיעה באזור מגוריהם, 39% חוששים שישדדו ברחוב, ו- 56% חוששים שיפרצו לדירתם.

בניגוד למחקרים העוסקים בזקנים כקורבנות פשיעה, נושא העבריינים המזדקנים זכה לתשומת לב מחקרית ויישומית מועטה בלבד, זאת בניגוד לנתונים המלמדים על עליה חדה בשיעורם של עבריינים מזדקנים ועל הזדקנות כוללת של אוכלוסיית בתי הכלא (Bows & Westmarland, 2016).

בעשור האחרון זינק מספר האסירים המבוגרים בארצות הברית ובבריטניה בעשרות אחוזים (Lucken, 2016). בישראל גדל מספרם של האסירים הפליליים בני 55 ומעלה בשנים האחרונות בקרוב למאתיים אחוזים (דוידסקו וולק, 2012). העבריון המזדקן מוגדר כאדם בן 55 ומעלה העובר על החוק או נמצא בכלא (Cain, 2006). הסיבה המרכזית להגדרת גיל זו היא הנטייה לזקנה מואצת בקרב אוכלוסיית העבריינים, עקב תנאי חיים קשים וסגנון חיים הכולל בחירות לא בריאות כמו עישון ותזונה קלוקלת (O'Hara, et al., 2016).

אוכלוסיית הזקנים העבריינים כוללת מספר קבוצות: עבריינים אשר ביצעו את העבירה הראשונה שלהם בגיל מבוגר, ומתמודדים לראשונה עם עולם העבריינות ולעיתים גם עם מאסר, עבריינים אשר ביצעו פשע או מספר פשעים עליהם נשפטו לתקופת מאסר ארוכה ובמהלך ריצויה הם מזדקנים בין כותלי בית הסוהר, עבריינים בעלי קריירה ארוכת שנים של עבריינות במהלכה יצאו ונכנסו לכלא מספר רב של פעמים בגין עבירות שונות, והם ממשיכים לצאת ולהיכנס מן הכלא גם בגיל הזקנה, וזקנים עם עבר עברייני המנסים להשתקם לעת זקנתם (Hayes, 2017). קבוצת העבריינים המבוגרים היא אוכלוסייה מובחנת שמאפייניה שונים משל עבריינים צעירים. לעבריינים המבוגרים מאפיינים מיוחדים - רפואיים, תפקודיים, פסיכולוגיים וחברתיים (דורון, 2006). כך למשל, עבריינים מבוגרים מאופיינים במחלות הקשורות לשימוש ארוך שנים בסמים, ולהזנחה ממושכת. תחלואה זו אינה מוגבלת לתחום הפיזי: מחצית מהעבריינים המזדקנים עומדים בקריטריונים של אבחון הפרעה פסיכיאטרית אחת לפחות (Bretschneider, Elger & Wangmo, 2012; Anno, et al., 2004) ולכל אלה נלווים גם תסמינים גריאטריים, ובהם ירידה בראייה ובשמיעה, נפילות, ניידות מוגבלת וקשיים קוגניטיביים, ואלה מסכנים את ביטחונם של העבריינים. עבריינים מזדקנים חווים פחד וחשש מהרעיון שיסיימו את חייהם בכלא ומתמודדים עם אובדנים ופרידות מאחרים משמעותיים בעודם מאחורי סורג ובריח (Handtke & Wangmo, 2014). חששות אלו מלווים אותם גם מחוץ לכלא ונוגעים למקום מגוריהם, לביטחונם האישי ולקבלת טיפול רפואי. רבים מהעבריינים המזדקנים שנושאים בתקופות מאסר ממושכות מאבדים קשר עם משפחותיהם וחבריהם, ונותרים ללא מעגלי תמיכה חברתיים וכלכליים. מקצתם אף מעדיפים להישאר בין כותלי בית הסוהר משום שלתפיסתם אין להם "די שנים לחיות" או "די כוחות כדי להתחיל מחדש" (Frazer, 2003).

מן המאפיינים הללו עולה דמות אחרת של עברייני, ומכאן נגזרים גם צרכים ייחודיים בתחום השיקום, צרכים אשר אינם עולים בהכרח בקנה אחד עם הכלים השיקומיים הניתנים כיום במסגרות השיקום. כך למשל הענקת הזדמנויות תעסוקתיות והשלמת השכלה הן אולי פחות רלוונטיות עבור חלק מן העבריינים המזדקנים, שכבר נמצאים בגיל הפנסיה ולא ישתלבו במעגל העבודה בצאתם מהכלא. לעומת זאת, לרבים מן העבריינים המזדקנים בשלב זה צורך עמוק בחידוש והידוק הקשרים המשפחתיים שהתרופפו עם השנים, ויתכן כי מאמצי השיקום צריכים להיות מופנים לאפיקים אלה.

כיום עולה הצורך בפתוח כלים טיפוליים/שיקומיים לאוכלוסיית הקשישים באופן כללי ובמיוחד לקורבנות ולעבריינים. פיתוח כלים אלו מעמידים אתגר מיוחד לסוכנויות החברתיות, זאת בשל הצרכים הפסיכולוגיים המשתנים הייחודיים לאוכלוסיות אלו. גיל הזקנה מאופיין בצורך פסיכולוגי בביצוע סקירת חיים וסקירת מעגלים (Butler, 1963; Woods & Clare, 2008) שתאפשר השלמה עם היבטים שונים בחייו של האדם לקראת סוף החיים, לפיכך, גם עבריינים וגם קורבנות מזדקנים מבקשים בשלב זה של חייהם תהליך שיקומי - טיפולי שיאפשר יצירת נארגטיב קוהרנטי לסיפור חייהם, ויתן מקום לשזירת סיפור העבריינות או הקורבנות בתוך המסגרת הכוללת של חייהם תוך מתן משמעות ופשר למה שקרה. מתן דגשים מסוג זה בתהליך השיקומי טיפולי מחייב את המטפל להכרות והבנה של הזקנה ומאפייניה הייחודיים. חשוב שקולה של הקרימינולוגיה יישמע גם בשייח המחקרי, האקדמי והטיפול העוסק בקשישים: הן בקורבנות והן במבצעי העבירות.

ביבליוגרפיה

- ברודסקי, ג., שנוור, י., ובאר, ש. (2015). זקנים בישראל שנתון סטטיסטי 2015. ירושלים: ג'וינט, מכון ברוקדייל, אשל. גורן, ט. (2009). מעשי עבריינות נגד קשישים בחברה הישראלית. *העיקר במחקר*, 2008 - 2009, 33-19.
- דוידסקו, ע' וולק, ד' (2012). *אסירים מבוגרים: בין שילוב לבידול*. רמלה: יחידת המחקר של שב"ס.
- דורון, י'. (2006). גן עדן או גהנום? על זקנים והזדקנות בבית המאסר מעשיהו. צוהר לבית הסוהר, 10, 11 - 19.
- המשרד לבטחון פנים, (2014). מדד האלימות הלאומי 2014. המשרד לבטחון פנים, אגף מדיניות ותכנון אסטרטגי, מחלקת המחקר

Anno, B. J., Graham, C., Lawrence, J. E., Shansky, R., Bisbee, J., & Blackmore, J. (2004). *Correctional health care: Addressing the needs of elderly, chronically ill, and terminally ill inmates*. Middletown, CT: Criminal Justice Institute.

- Bond, M. C., & Butler, K. H. (2013). Elder abuse and neglect: definitions, epidemiology, and approaches to emergency department screening. *Clinics in geriatric medicine*, 29(1), 257-273.
- Bows, H., & Westmarland, N. (2016). Older sex offenders—managing risk in the community from a policing perspective. *Policing and Society*, 1-13.
- Bretschneider, W., Elger, B., & Wangmo, T. (2012). Ageing prisoners' health care: analysing the legal settings in Europe and the United States. *Gerontology*, 59(3), 267-275.
- Butler, R. N. (1963). The life review: An interpretation of reminiscence in the aged. *Psychiatry*, 26(1), 65-76.
- Cain, M. E. (2006). *Ageing, crime and society*. Taylor & Francis.
- Cohen, M., Levin, S. H., Gagin, R., & Friedman, G. (2007). Elder abuse: disparities between older people's disclosure of abuse, evident signs of abuse, and high risk of abuse. *Journal of the American Geriatrics Society*, 55(8), 1224-1230.
- Frazer, L. (2003). *Aging inside*. School of Policy Studies: University of Bristol.
- Harbison, J., Coughlan, S., Beaulieu, M., Karabanow, J., VanderPlaat, M., Wildeman, S., & Wexler, E. (2012). Understanding “elder abuse and neglect”: A critique of assumptions underpinning responses to the mistreatment and neglect of older people. *Journal of Elder Abuse & Neglect*, 24(2), 88-103.
- Handtke, V., & Wangmo, T. (2014). Ageing prisoners' views on death and dying: Contemplating end-of-life in prison. *Journal of bioethical inquiry*, 11(3), 373-386.
- Hayes, A. J. (2017). Aging Inside: Older Adults in Prison. In *Emerging Issues in Prison Health* (pp. 1-12). Springer Netherlands.
- Lowenstein, A., Eisikovits, Z., Band-Winterstein, T., & Enosh, G. (2009). Is elder abuse and neglect a social phenomenon? Data from the First National Prevalence Survey in Israel. *Journal of Elder Abuse & Neglect*, 21(3), 253-277.
- Lucken, K. (2016). Aging and dying in prison. *Advancing Criminology and Criminal Justice Policy*, 381.
- O'Hara, K., Forsyth, K., Webb, R., Senior, J., Hayes, A. J., Challis, D., ... & Shaw, J. (2016). Links between depressive symptoms and unmet health and social care needs among older prisoners. *Age and ageing*, 45(1), 158-163.
- Woods, R. T., & Clare, L. (Eds.). (2008). *Handbook of the clinical psychology of ageing*. John Wiley & Sons.

המשטרה והקהילה האקדמית בישראל - "אחרי המעשים נמשכים הלבבות"

**ניצב משנה לילך לאופמן, ראש מחלקת אסטרטגיה ומחקר, אגף התכנון,
משטרת ישראל**

במאמר שהתפרסם בשנת 2014 בכתב העת "עורך הדין" של לשכת עורכי הדין, טוענים וייסבורד, ניירוד, ויונתן-זמיר כי "רוב ארגוני המשטרה לא רואים את המחקר המדעי כגורם חשוב בפעילות היומיומית שלהם. במקום זאת יש הסתמכות רבה על ניסיון העבר, על ההיגיון ועל האינטואיציה של מקבלי ההחלטות. נחוצה רפורמה רדיקלית אשר תדרוש מהמשטרה לקדם פרקטיקות המבוססות על ממצאי מחקרים מדעיים, ולחלוק את האחריות עם האוניברסיטאות".

לאחרונה שלח לי פרופ' וייסבורד מהמכון לקרימינולוגיה באוניברסיטה העברית דוא"ל ובו כתב כך: "כשכתבתי את המאמר הזה עם עמיתי, לפני שלוש שנים, היו במשטרה רק ניצני התעוררות של עניין במדע השיטור. הדבר שאותו לא צפיתי היה שניצנים אלו יהפכו למחויבות עמוקה ורחבת ממדים מצדה של משטרת ישראל. משטרת ישראל של 2017 יודעת לייצר בסיסי נתונים רחבים לטובת המחקר, לבסס את אסטרטגיות השיטור שלה על ממצאים וניתוחי עומק ולייצר דיאלוג כן ופורה עם הקהילה האקדמית אודות מחקר השיטור. בעיניי זו מהפכה. אני מקווה שנצליח לקבע ולשמר אותה" (וייסבורד, מאי 2017).

כמי שמופקדת באגף התכנון על תחום האסטרטגיה והמחקר התומך בתהליכים אסטרטגיים, אבקש לנצל את הבמה שניתנה לי כאן כדי לפתוח לקוראים דלת אל תוך עולמנו שלנו. "שלנו" - במובן של יחידת מטה משטרתית המתווכת בין העולם האקדמי של המחקר, החדשנות ואסטרטגיות השיטור שמשטרות בעולם עושות בהן שימוש, ובין המחקר המיוצר "בבית", למפקדי המשטרה, החל מהבכיר שבהם ועד למפקד תחנת המשטרה, שהוא "הקו הראשון" מול האזרח.

מפקדים וקצינים רבים במשטרת ישראל מעניקים חשיבות מוגבלת למקום שיש לתת לתאוריות ולחידושים שצמחו בעולם בתחום השיטור, ונוקטים משנה זהירות בכל הנוגע לאימוץ אסטרטגיות שיטור חדשות שנולדו במדינות שאינן מתמודדות עם גלי טרור, הפרות סדר ואירועי קיצון באופן הייחודי שבו אנו מתמודדים עם אתגרים אלו, או במדינות שבהן מבנה המשטרה שונה לחלוטין, וממנו נגזרים הכפיפות, הזיקה והאתגרים. עבודת המפקד במשטרת ישראל כה תובענית, עמוסה ומלאה אילוצים ולחצים, עד שנשאלת השאלה כיצד בכלל "משכנעים" קצין שכל השנים הוכשר ועבד על פי שיטות שפותחו בארגון, צבר ניסיון רב-שנים בטיפול בעשרות אלפי אירועים, "חי" את השטח, פיתח חושים חדשים ואינטואיציה שעובדת היטב ושעליה הוא סומך - כיצד משכנעים אותו לבחון את כל אלו בכלים מדעיים. כיצד נצליח לגרום לו להתעניין בשאלת האפקטיביות של האסטרטגיות שהוא נוקט, והאם הוא יהיה מוכן לאמץ מודלים שהוכחו מדעית כמוצלחים במשטרות בעולם? נכון יהיה לציין בהקשר זה כי גם חוקרים ומומחים מהאקדמיה לא תמיד רתומים ומחויבים לתרום מהידע שהם ייצרו, ולהעבירו למישור הביצועי לטובת קידום עבודת המשטרה והשירות לאזרח; ללוות את תהליך ההטמעה ולחקור את אופן היישום ואפקטיביות הפרקטיקה שהם פיתחו.

דרושה כאן בשלות של שני הצדדים, אך מסתבר שאפשרי הדבר. משטרת ישראל והאקדמיה נמצאות היום במקום אחר לחלוטין מזה שהיו בו אך לפני שנים ספורות. ניכר שבשנתיים האחרונות צמצמה המשטרה פער של עשורים רבים בכל הנוגע ליישום בפועל של מדיניות מבוססת ראיות (evidence based policing). המשטרה עשתה שינוי בכל הנוגע ל"בעלות" או אחריות על המחקר המדעי בתחום השיטור. משטרת ישראל של היום מעמיקה את מערכת היחסים הבסיסית שבין המחקר לעשייה בשטח, ומחזקת את המחקר המלווה הבוחן תכניות בעולם הפעלת הכוח. אימוץ צורת חשיבה שלפיה יש למפקד מה ללמוד מהאקדמיה, וכמובן להיפך, אינה משימה קלה כלל ועיקר. הקשר בין הקהילה האקדמית ובין משטרת ישראל כיום הוא מארג שלם של שיתופי פעולה וקשרי גומלין, ולא חיבור נקודתי לצורך קבלת

נתוני משטרה עבור מחקר אוניברסיטאי, או לצורך הזמנת אישיות אקדמית בכירה לפתיחת יום עיון משטרי.

אם אבקש לעמוד על "הנקודה הארכימדית" שבה הופך מפקד טוב הפועל מכוח ניסיונו והידע האישי שקנה לעצמו במהלך הקריירה, למפקד טוב שיש לו כל אלו אך גם תשוקה לקבל ידע הנשען על מחקר, ניסוי או מדידה - הייתי בוחרת בצדוף "אמון במקצועיות החוקר". למפקד כזה יש אמון באנשי המחקר בתוך המשטרה המבקשים להציג לפניו בנתונים ובמספרים את מה שהוא אולי ידע "מהבטן", ובהמשך התהליך - להציג בנתונים את מה שהוא תמיד רצה לדעת אך לא חשב שניתן לדעת. מפקד כזה ישאף תמיד להמשיך ולצרוך את הידע הזה, ולמעשה הדבר מתרחש לנגד עיניו. בלי ששמו לב כמעט, ישנה קבוצה גדולה והולכת של מפקדים המבקשים מיוזמתם להשתתף במחקרים, בניסויים ובפורומים אקדמיים, ולתרום מניסיונם ומזמנם לטובת החיבור בין השטח למחקר - מחקר מבית ומחוץ.

בשנה וחצי האחרונות פיתחנו בארגון את מערכת מדידת הביצועים "אמו"ן" (אסטרטגיות מניעה ומיקוד ניהולי). מערכת זו משקפת את מדיניות הארגון שאימצה את אסטרטגיית "שיטור לפתרון בעיות" הנהוגה במשטרות רבות בעולם ואשר הותאמה למשטרת ישראל. המערכת מתרגמת את הרעיון המסדר של תכנית האמו"ן, "משטרה מוכוונת לפתרון בעיותיו של האזרח הנורמטיבי בטרטוריה נתונה", למסכי מערכת זו הנמצאים על שולחנו של כל קצין משטרה. מסכים אלו מסייעים לו, באמצעות נתונים המתעדכנים מדי יום ומפות דינמיות, לשלוט באופן היעיל ביותר בכוח שברשותו באזור שהוא מופקד עליו. המערכת משקפת ומנטרת את כל הנתונים הסטטיסטיים הקיימים במערכות המשטרתיות, ומאפשרת לכל מפקד תחנה לבחור לעצמו את יעדיו ואת המיקוד הנכון ביותר עבור תושבי התחנה שלו. המערכת מעודדת שימוש באסטרטגיות "מניעה מצבית" ויש לה פלטפורמה מחקרית דינמית היודעת "להמליץ" למפקד באיזו דרך לבחור כדי להגיע לתוצאה המיטבית. מערכת זו שאבה את השראתה גם מפרופ' באדי חסייסי מהמכון לקרימינולוגיה באוניברסיטה העברית, אשר ציין בפניו לא אחת כי עלינו לבנות למעשה שבעים מערכות מדידה (כמספר תחנות המשטרה) בהתאמה לצורכי האזרח והקהילה המקומית, ולא להשית על הארגון כולו מערכת אחת עם יעדים זהים ומדדים אחידים.

ברוח זו, אף פיתחנו את רעיון "סקר התחנות הגדול". היה ברור לנו שלא נוכל לדרוש ממפקד התחנה לאבחן במדויק את הבעיות בתחומו כפי שהן מצטיירות בעיני האזרח, בלי שניתן בידיו כלי אפקטיבי ואמין. כך החלה יחידת המחקר הגיאוגרפי במחלקה - בעבודת מיפוי של מאות יחידות דגימה בחתר מייצג של ישובים, תמהיל דמוגרפי, כמות אוכלוסייה וצורות יישוב - לבנות את הפלטפורמה לסקר שהקיף כ-25,000 נשאלים. לצורך ניסוח השאלון נעזרנו בחוקרים שונים, בהם ד"ר פני יובל, אשר אף המליצה לנו לאמץ סטנדרטים בינלאומיים בכל הנוגע לקביעת הסקאלות, והוסיפה שאלות מתוך ממצאי מחקריה, וד"ר טל יונתן-זמיר וד"ר יעל ליטמנוביץ', שהעירו את הערותיהן וביקשו לדייק בניסוח ובמינוח היכן שהיה צורך בכך. להבדיל מהסקרים שערכנו עד כה, אשר היה ניתן להפיק מהם תובנות ברמה הארצית בלבד, הרי שכאן קיבלנו למעשה ממצאים של 193 סקרים (כמספר יחידות הדגימה) ב-70 תחנות משטרה. כעת היה ניתן לראות מה מטריד באמת את האזרח המתגורר ברהט לעומת שכנו מעומר, האם תושבי מבושרת ציון מרגישים בטוח באזור מגוריהם בלילה, עד כמה תושבי אבו-גוש מוכנים להתנדב למשטרה, ומה חושבים תושבי שכונת רמת-אליהו בראשון-לציון על שימוש בכוח מצד שוטרים לעומת שכונות אחרות באותה התחנה. מפקדי התחנות אימצו את ממצאי הסקר, שילבו ניתוח מגמות ונתונים מהמערכת, קיימו שיחות והתייעצויות עם נציגי הרשות המקומית ובעלי תפקידים ביישוב, וביססו על אלה את תכנית הפעולה שלהם לשנת העבודה הקרובה.

עם זאת חשנו שלא נכון להיעצר כאן. בימים אלו אנו מתחילים במחקר הערכה רב-שנתי לתכנית האמו"ן בניהולו של צוות חוקרים בכירים מהמכון לקרימינולוגיה באוניברסיטה העברית. המחקר יבחן את יעילות התכנית בעזרת הערכת השפעה (impact evaluation) ובעזרת הערכת תהליך (process evaluation), כל זאת בהתייחס לבעיות שמפקדי התחנות בחרו להתמקד בהן, ליעילות הטיפול בבעיות, לפרמטרים המובילים להצלחה, להשפעת התכנית על עמדות הציבור ועוד.

ברוח זו החל השנה בפעילותו "פורום אקדמי מיינץ למפכ"ל", בפורמט הדומה לזה המתקיים במשטרות רבות בארה"ב ובאירופה. בפורום חברים 14 אנשי אקדמיה בכירים מתחומי המשפט, הכלכלה, הקרימינולוגיה, הסוציולוגיה, התקשורת, הגיאוגרפיה והחדשנות. אלו נפגשים אחת לחצי שנה עם מפכ"ל המשטרה, שומעים ממנו באופן בלתי אמצעי על כיווני הפעולה שלו לשנים הקרובות, ומספקים המלצות והערכה מדעית לתכניות ולפעילות שהמשטרה יוזמת, מזהים את המחקר הנדרש למשטרת ישראל ובוחנים קידום פרויקטים רב-תחומיים בין-מדעיים.

ואולי את הביטוי הבולט ביותר לנאמר עד כה יהיה ניתן לראות בחודש נובמבר הקרוב, בכנס השנתי של האגודה האמריקאית לקרימינולוגיה (ASC) בפילדלפיה, שבו יקיימו משטרת ישראל והאקדמיה מושב משותף תחת הכותרת "Let my station go". במושב זה יוצגו מחקרינו המשותפים והאופן שבו אנו ממשים את רפורמת האמו"ן ואת המדיניות מבוססת הממצאים, תוך מחויבות הדדית, הלכה למעשה, בין האקדמיה בישראל ובין משטרת ישראל.

ביבליוגרפיה

וייסבורד, ד., ניירוד, פ., ויונתן-זמיר, ט. (2014). המשטרה בעקבות המדע. *עורך הדין, יוני*, 98-103.

כיצד משפיעות תוצאות המשפט הפלילי על המוסר האיש?

ד"ר אביטל מנטוביץ', אוניברסיטת חיפה

ד"ר מאור זאב-וולף, אוניברסיטת בר אילן

בתחילת שנת 2017 הודיע היועץ המשפטי לממשלה אביחי מנדלבליט על סגירת התיק נגד ראש האופוזיציה יצחק הרצוג בחשד לעבירות על טוהר המידות ומימון בחירות. יחד עם זאת, בהודעה על סגירת התיק מתח מנדלבליט ביקורת על ההתנהלות האתית של הרצוג בפרשה (פולבר וליס, 2017). דואליות זו, בין ההחלטה על סגירת התיק מטעמים משפטיים לבין מתיחת ביקורת על מידת המוסריות של אותה התנהלות בגינה נסגר התיק, מייצגת את האופן בו המשפט הפלילי תופס את תפקידו המוסרי בחברה. על אף שהמשפט הפלילי שואף לייצג את המוסר הציבורי ולשפוט התנהגויות שהחברה רואה כבלתי מוסריות בעליל, הוא אינו מתיימר להקיף את כל טווח ההתנהגויות הבלתי מוסריות אלא רק את אלו שעוברות רף מסוים (גבוה יחסית) של אי-מוסריות. השיפוט של שאר ההתנהגויות שמור לתחום המוסר האיש והציבורי, כפי שניתן לראות בהחלטת מנדלבליט בעניינו של הרצוג ובהחלטות אחרות כגון זו של קודמו בתפקיד יהודה וינשטיין בתיק ההטרדה המינית נגד ניצב רוני ריטמן (קובוביץ, 2015) וזו של היועמ"ש אליקים רובינשטיין בעניינו של בנימין נתניהו בפרשת בר-און-חברון (גדעון, 2001). בכל המקרים הללו, לצד ההחלטה על סגירת התיק נמתחה ביקורת על ההתנהלות האתית של המעורבים.

עם זאת, עולה השאלה האם הציבור שותף לתפיסה לפיה המשפט הפלילי אינו מייצג את המוסר בכללותו ושעל הציבור להפעיל שיפוט מוסרי גם במקרים שאינם עוברים את הרף הפלילי. לחלופין, ייתכן שאנשים מסתמכים על המשפט הפלילי בעיצוב תפישותיהם המוסריות כך שסגירת תיק, למשל, מספקת (לפחות בעיני חלק מהציבור) לגיטימציה מוסרית להתנהגויות הנידונות. עושה רושם כי לפחות במקרים מסוימים תוצאות ההליך הפלילי אכן משמשות להצדקה מוסרית. למשל, ב-2016 החליטה לשכת עורכי הדין להזמין את אייל גולן להופיע בכנס השנתי של הלשכה ביום הפרקליט, זאת למרות שגולן נחשד (והודה) בהתנהגויות שגם אם אינן פליליות הן מפוקפקות מאוד מההיבט המוסרי (הכוללות החפצה וניצול מיני של נערות). תגובה של לשכת עורכי הדין ומספר עורכי דין מטעמה גרסה כי גולן מעולם לא הורשע בעניין זה ושהתיק נסגר. הופעתו של גולן אגב זכתה לתפוסה מלאה וכל הכרטיסים אליה אזלו שבועות מראש (מענית, 2016).

במחקר שערכנו (Mentovich & Zeev-Wolf, under review) רצינו לבחון באופן אמפירי ושיטתי כיצד בדיוק משפיע המשפט הפלילי על המוסר האיש. במילים אחרות, בדקנו האם לתוצאות ההליך הפלילי יש השפעה על האופן שבו אנשים שופטים את המוסריות של הסוגיה הנידונה. לשם כך, הצגנו דרך מערכת Amazon Mechanical Turk לכ-1000 אנשים המתגוררים בארצות הברית והמתפלגים באופן הטרוגני על פני משתנים דמוגרפיים שונים (למשל, גיל, הכנסה, מוצא אתני, עמדות פוליטיות וכו') שורה של תרחישים המפרטים התנהגויות שהמוסריות שלהן מוטלת בספק. לדוגמה, באחד התרחישים השתמשנו בסוגיה אקטואלית (בשינוי פרטים מזיהוי) הנוגעת לחשדות לכאורה בעניינם של יאיר ובנימין נתניהו: בן של פוליטיקאי בכיר המקבל מתנות יקרות ערך מאדם בעל אינטרסים. במחקר בחנו את ההשפעה של ארבע תוצאות משפטיות אפשריות: החלטה על העמדה לדין פלילי, זיכוי בבית משפט, הרשעה בבית משפט והחלטה על סגירת התיק. התוצאות המשפטיות אותן בדקנו מאפשרות לא רק לבחון האם המשפט הפלילי משפיע על המוסר האיש אלא גם להשוות בין המשקל הניתן להחלטות שיפוטיות (זיכוי והרשעה) לעומת החלטות קדם שיפוטיות (העמדה לדין וסגירת תיק). כמו כן, בדקנו האם ההשפעה של התוצאות המשפטיות על השיפוט המוסרי תלויות ב: (א) מידת החשיבות שיש לסוגיה המוסרית בעיני הנבדקים. כלומר, האם אנשים המשוכנעים יותר בתפיסת המוסריות שלהם יהיו חסינים להשפעות של החלטות משפטיות; (ב) מידת הלגיטימציה של המערכת המשפטית בעיני הנבדקים. כלומר, האם אנשים שלא תופסים את מערכת המשפט כלגיטימית יהיו חסינים להשפעות של ההחלטות שלה.

התוצאות שקיבלנו היו מפתיעות ולא אינטואיטיביות. ראשית, מצאנו כי תוצאות המשפט הפלילי השפיעו ועיצבו את הסטנדרטים המוסריים האישיים של אנשים בסוגיה שבנידון. מצאנו כי ביחס להגשת כתב אישום, זיכוי על ידי בית משפט גרם לעלייה חדה בתפיסת הפן המוסרי של הסוגיה שבנידון. כלומר, מעשים שמידת המוסריות שלהם מוטלת בספק אך לא עברו את הרף הפלילי אכן נתפסו כמוסריים יותר בעקבות זיכוי. הרשעה לעומת זאת, לא גררה כל שינוי בהערכות המוסריות (לטובה או לרעה) של הנבדקים ביחס להגשת כתב אישום. שנית, מצאנו כי לגורמים שיפוטניים לא הייתה יותר השפעה על המוסר האישי מגורמים קדם-שיפוטניים. כלומר, סגירת תיק ללא העמדה לדין השפיעה באופן דומה לזיכוי (ומבחינה תיאורית אף יותר) כך שאנשים ראו בסגירת תיק בסיס למתן לגיטימציה מוסרית כמו זיכוי של בית משפט ואף יותר מכך. למעשה, מצאנו דמיון בשיפוטנים המוסריים בעקבות סגירת תיק לזיכוי על ידי בית משפט ובעקבות העמדה לדין להרשעה על ידי בית משפט.

יתרה מכך, תוצאות המחקר הצביעו על כך שלמידת החשיבות המוסרית של הסוגיה שבנידון לא הייתה השפעה על דפוס התוצאות, כלומר, גם אנשים שהחזיקו בעמדות מוסריות מוקדמות חזקות לגבי הסוגיה שבנידון עדיין הושפעו בעיצוב המוסר האישי שלהם מהתוצאות המשפטיות. באופן דומה, גם למידת הלגיטימיות של המערכת המשפטית לא הייתה כל השפעה על התוצאות. כלומר, גם אנשים שלא תפסו את מערכת המשפט כלגיטימית עדיין הושפעו מתוצאותיה.

אחת המסקנות של המחקר היא שלתוצאות הליכים פליליים יש השפעה מוסרית גדולה יותר מכפי שהמשפט מייחס לעצמו, כך שבעוד שהמערכת הפלילית לא רואה בזיכוי או בסגירת תיק מתן הרשאה מוסרית, הציבור דווקא כן. יתרה מכך, לא רק שהחוק אינו מתיימר להקיף את כל טווח ההתנהגויות הלא מוסריות אלא שלעיתים הוא משקף אילוצים פוליטיים וחברתיים שהקשר בינם לבין מוסר הוא מקרי או לכל הפחות מעורר מחלוקת. מפעל ההתנחלויות, למשל, הוכר על ידי מערכת המשפט הישראלית כחוקי על אף שמבחינה מוסרית הוא שרוי במחלוקת. לאור תוצאות המחקר, למרות הבעייתיות המוסרית הכרוכה במפעל ההתנחלויות, עצם המעמד המשפטי שניתן לו מכשיר בעיני הציבור את המוסריות שלו.

בנוסף, החוק מייחס משמעות מיוחדת להחלטות שיפוטיות, לעומת החלטות קדם-שיפוטיות כמו סגירת תיק או החלטה על העמדה לדין. להליכים משפטיים יש סדרי דין יותר קפדניים, נטל ראיות גבוה יותר, וההחלטות מתקבלות על ידי שופטים מקצועיים שאמורים לשקף בהחלטותיהם את החוק ורק את החוק. לעומת זאת, גורמים קדם-שיפוטניים, כגון היועץ המשפטי לממשלה, כפופים לסטנדרטים פרוצדוראליים וראייתיים נמוכים יותר ומשקפים בהחלטותיהם גם שיקולים פוליטיים בנוסף לאלו החוקיים. תוצאות המחקר שלנו מראות שלמרות הבדלים אלו הציבור לא מבחין בין החלטות שמתקבלות על ידי ערכאות שיפוטיות לקדם שיפוטיות, ואולי אף נותן יותר משקל לערכאות קדם שיפוטיות. מדובר בממצא מפתיע שחושף את האחריות הגדולה (שבדרך כלל אינה זוכה להכרה) של החלטות גורמים קדם-שיפוטניים, כגון היועץ המשפטי לממשלה, על עיצוב אמות המידה המוסריות של החברה.

ישראל היא חברה שחשופה לתהליכים גוברים והולכים של "משפטיזציה". סוגיות בעלות חשיבות חברתית, ציבורית ופוליטית רחבה מגיעות תדיר לזירה המשפטית ותלויות בהחלטות של גורמים משפטיים. למשל, רק בתקופה האחרונה סוגיות חשובות כמו עתידו של השידור הציבורי בישראל, פינויים של מאחזים בלתי חוקיים, התרת פונדקאות לזוגות חד-מיניים ועתידם של תיקי החקירה הפליליים נגד ראש ממשלת ישראל הנוכחי בנימין נתניהו צפויות להגיע להכרעות משפטיות. כפי שתוצאות המחקר שלנו מראות, להכרעות אלו תהינה השלכות חורגות מפרשנות של החוק גרידא ותהינה להן השפעות הנוגעות גם בעיצוב אמות המידה המוסריות של החברה בישראל.

ביבליוגרפיה

גדעון, א. (2001, דצמבר 16). פרשת בר-און-חברון/ רקע. לקוח מתוך: <http://www.haaretz.co.il/misc/1.756808>

מענית, ח. (2016, יולי 12). גוברת מחאת עורכי הדין נגד הופעת אייל גולן בכנס הלשכה. לקוח מתוך: <http://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1001139041>

פולבר, ש. וליס, י. (2017, מרץ 30). היועמ"ש סגר את התיק נגד הרצוג מחוסר ראיות, אך מתח ביקורת על חלק מגרסתו. לקוח מתוך: <http://www.haaretz.co.il/news/law/1.3462785>

קובוביץ, י. (2015, דצמבר 29). המפכ"ל הודיע לניצב רוני ריטמן, שנחשד בהטרדה מינית, כי ימשיך בתפקידו כראש להב 433. לקוח מתוך: <http://www.haaretz.co.il/news/law/1.2809234>

Mentovich, A., & Zeev-Wolf, M. (Under review). Law and moral order: The influence of the law and legal outcomes on moral judgment. *Law and Human Behavior*.

עבודת הקרימינולוג בסניגוריה הציבורית

ענת משיח, קרימינולוגית חברתית-שיקומית בסניגוריה הציבורית הארצית, ממונה על תחום עברייני-מין ומרכזת את תחום הייעוץ השיקומי התומך⁵

גלית, בת 29, רווקה ואם לפעוטה, גדלה במשפחה קשת יום. סבלה מהתעללות פיזית ורגשית של הוריה ומהתעללות מינית של השכן. התדרדרה לשימוש בסמים ולאחר מכן לעיסוק בזנות. ביצעה עבירות רכוש ומרמה כדי לממן את קניית הסמים. נשפטה לעונש מאסר בכלא הנשים "נווה תרצה" ולאחר שנה וחצי שוחררה לתכנית של הרשות לשיקום האסיר בהוסטל הנשים. היא לא עמדה בה. זמן קצר לאחר שנקלטה ברחה מההוסטל, משלא מצאה את מקומה שבה. אולם אז עלה החשש שהיא תחת השפעת סמים והיא נדרשה להשתלב באשפוזית שגם ממנה ברחה. בדיון מעקב בפני ועדת השחרורים ניתנה לאסירה הזדמנות נוספת להשתלב בהוסטל של רש"א בתנאי שתעבור גמילה פיזית. בשלב זה נכנסה לתמונה היועצת השיקומית התומכת של הסניגוריה הציבורית, אשר פגשה את גלית ובשיחה מוטיבציונית הצליחה לרתום אותה להמשך טיפול. היועצת ליוותה אותה לאורך כל הדרך ואף הצליחה לשכנע את מנהלת ההוסטל לקבלה בפעם השלישית. ועדת השחרורים נתנה לכך תוקף ולא הפקיעה את רישונה.

"יועץ שיקומי תומך" הוא קרימינולוג או עובד סוציאלי, אשר מלווה מחוז של הסניגוריה הציבורית. הוא מסייע במתן ייצוג משפטי איכותי ואפקטיבי ברוח "הקרימינולוגיה החיובית", המדגישה קיומם של כוחות וחזקות אישיות אצל הפרט (Ronel & Elisha, 2010). הצורך במערך הייעוץ השיקומי התומך עלה נוכח קשיים בהם נתקלו עורכי-הדין המייצגים מטעם הסניגוריה הציבורית בהתמודדות עם פרופיל חברתי ואישיותי מורכב של חלק מלקוחותיהם.

המודל הישראלי של המיזם נבנה בהשראת המודל של הסניגוריה הציבורית ברובע ברונקס שבניו-יורק (ראו: Steinberg, Keeney, 2016). הוא עולה בקנה אחד עם עקרונות מודל ענישה שיקומי הנשען על התיאוריה התועלתנית, אשר עלתה בהשפעתן של הגישות הפוזיטיביסטיות, החברתיות והסוציולוגיות (אצל שוהם, שביט, קאבליון ועינת, 2009). המיזם החל כפיילוט בשנים 2006-2008 במחוז ירושלים והורחב בהדרגה לששת מחוזות הסניגוריה הציבורית. היועצות⁶ בקיאות בעבודת הסניגוריה ומבינות את הקשיים והאתגרים עמם מתמודדים הסניגורים. מדובר בשילוב בין שתי דיסציפלינות - המשפטית והקרימינולוגית-סוציאלית. זר-גוטמן וכהן (2016, עמ' 5) מתארות "מפגש בין שני עולמות שיח שונים ולעיתים אף מנוגדים - המשפט, שואף לאובייקטיביות, לחקר האמת העובדתית, תוך שימוש בהליך בירור לעומתי, המייצר יריבות בין הצדדים. הטיפול, עניינו בחוויה הסובייקטיבית, בעולמו הרגשי של הפרט, ביצירת קשר בינאישי משמעותי ומיטיב ובאיחוי פגיעות עבר. למרות השוני בין העולמות המפגש הופך תכופ בעשורים האחרונים ואף זוכה להתייחסות מחקרית ואקדמית בשדה המחקר המשפטי והטיפול".

היועצות מסייעות לעורכי-הדין במגוון רב של הליכים בהם מייצגת הסניגוריה הציבורית. מרבית ההליכים הם תיקים פליליים המתנהלים בבתי המשפט ומיעוטם מתנהלים לפני ועדות שחרורים או בפורומים אחרים. התערבות היועצות יכולה להיות כבר בשלב מעצר הימים, כאשר אין עדיין מעורבות של שירות מבחן, דרך דיונים המתקיימים בהליך העיקרי וכלה בדיונים המתנהלים בפני ועדות שחרורים או בפורומים אחרים כמו ועדות פסיכיאטריות, ועדות האגף למוגבלות שכלית התפתחותית, ועדות סל שיקום ועוד. היועצות נדרשות לקרוא את החומרים המשפטיים והסוציאליים, לפגוש את הלקוח במידת הצורך, להתרשם ממנו, לאבחן בעיותיו, להעריך את כוחותיו, להתרשם מרמת הסיכון, להפנות למומחים מתאימים לצורך כתיבת חוות דעת או תכניות שיקום, לאתר מסגרות מתאימות לצרכיו הקרימינולוגיים, לעמוד בקשר עם עורך-הדין ולעקוב אחר השתלבותו של הלקוח במסגרת.

⁵ תודתי נתונה לד"ר חגית לרנאו ולעו"ד ענבל רובינשטיין שהגתה את הרעיון.

⁶ חמש יועצות ויועץ אחד.

המקרים בהם היועצות מעורבות מאופיינים בנסיבות אישיות קשות. רבים מהלקוחות מתמודדים עם מחלת ההתמכרות לסמים ולא לכוהול, לוקים בנפשם, לוקים בשכלם, חסרי בית, אשר סבלו ממצוקה כלכלית ועזובה פיזית ורגשית. המקרים כוללים עבריינות נוער, נשים ואף קשישים. לכן, מעבר לליווי הפרטני, מסייעות היועצות בכינון קשרי עבודה עם גורמי טיפול - שרות המבחן למבוגרים ולנוער, שירותי הרווחה ברשויות המקומיות, השירות להתמכרויות ומוסדות גמילה, בתי חולים לחולי נפש, מסגרות למניעת אלימות במשפחה, שרות בתי הסוהר, הרשות לשיקום האסיר ועוד. במקביל לכינון קשרי עבודה עם גורמים מוסדיים, נעשה מאמץ לאתר וליצור יחסי עבודה שוטפים עם מגוון מסגרות טיפוליות-שיקומיות ועם מגוון מומחים מטעם ההגנה. בנוסף, היועצות מסייעות בהכנת השתלמויות והכשרות לעורכי-דין חיצוניים ואף מנחות קבוצות דיון שנגעו בהשלכות הנפשיות והרגשיות של עבודת הסניגור.

לאחר מספר שנים של פעילות, התחוור כי נכון לנסות ולמצוא דרכים באמצעותן ניתן לסייע ללקוחות הסניגוריה הציבורית גם בעניינים שאינם פליליים, אך יש בהם כדי להעביע על חיי האדם ולחולל פגיעה. הסניגוריה הציבורית יצרה קשרים עם גופים שנתנו הסכמתם לשיתוף פעולה בפרויקט הייעוץ המשפטי ההוליסטי, שמטרתו להפנות את הלקוחות לגורמים שיוכלו לסייע להם במיצוי זכויות רפואיות, דיור, הוצאה לפועל, ביטוח לאומי ומעמד אישי. היועצות מסייעות בבירור צרכי הלקוחות והפנייתם לגורמים המעניקים סיוע וייצוג ללא שכר או בשכר נמוך יחסית.

על התועלת שבעבודת היועצות ניתן ללמוד מתוצאות סקר שביעות רצון של הסניגורים הציבוריים, אשר לימדו על מידה גבוהה של שביעות רצון מנגישותן של היועצות ומזמינותן ואף הצביע על הערכת עורכי הדין שלייעוץ שניתן יש השפעה ישירה מיטיבה על תוצאות ההליך הפלילי. זאת, כאמור, לאחר תהליך הטמעה שלווה בקשיים. הסקר נערך בשנת 2016, בהשתתפותם של 100 סניגורים מכלל המחוזות, בהתפלגות הדומה לגודל היחסי של כל אחד המחוזות.

"43% מהמשיבים ציינו כי הם פונים לקבלת ייעוץ פעמים בודדות בשנה, 34% ציינו כי הם פונים לייעוץ בין חמש לעשר פעמים בשנה; 6% פונים יותר מפעם בחודש, ו-16% ציינו כי הם פונים לייעוץ על בסיס קבוע. ניכר מן הסקר כי השירות הניתן במסגרת הייעוץ השיקומי התומך הוא נגיש וקשוב לצרכיהם של עורכי הדין: הפנייה ליועצות 'קלה ונגישה מאוד' הן מבחינה טכנית (74%) והן מבחינת תשומת לב מקצועית (81%). הממצאים החשובים ביותר בסקר מלמדים כי להערכתם של עורכי הדין, הייעוץ השיקומי התומך תורם תרומה משמעותית לאיכות הייצוג ולתוצאות ההליך המשפטי. 87% מן המשיבים ענו כי היועצת 'סיפקה פתרונות חדשים או פתחה את מחשבתם לכיווני פעולה חדשים בתיק' 'במידה רבה' או 'במידת מה'. לשאלה 'האם מעורבותה של יועצת החוץ השפיעה לטובה על התוצאה בתיק', השיבו 72% מעורכי הדין 'כן', במידה רבה' ו-24% 'כן, במידת מה'. רק 3% מהמשיבים סברו שלמעורבות הייעוץ השיקומי התומך לא היתה השפעה על התוצאה המשפטית בתיק. לבסוף, 96% מעורכי הדין שהשיבו לסקר ענו כי היו מעוניינים להסתייע ביועצת השיקומית התומכת במקרים מתאימים נוספים." (דוח הסניגוריה הציבורית לשנת 2015, עמ' 97).

לסיכום, ניתן לומר כי עבודת היועצות סייעה בחיבור שבין עולם המשפט הפלילי לבין עולם הטיפול והשיקום - חיבור בין תפיסות עולם שונות ושפות שונות שתרמה לשדה המחקר המשפטי והטיפול. היועצות עושות שימוש בידע התיאורטי והמחקרי שנרכש באקדמיה, מסייעות בזיהוי ההשלכות הטיפוליות והבאתן לידיעת בתי המשפט, אשר עורכים בסופו של דבר שקלול של כלל הערכים. בהסתכלות רחבה יותר, דומה כי עם הזמן הקרימינולוגיה תהיה חלק בלתי נפרד מהמשפט: בתי ספר למשפטים יכללו את החטיבה הקרימינולוגית כחלק מובנה מהמשפט הפלילי. בתי המשפט יסתייעו בקרימינולוגים ובעובדים סוציאליים, כפי שניתן לראות כיום בבתי משפט פותרי בעיות⁷ בבתי-המשפט הקהילתיים, בבתי-משפט לסמים ואף בוועדות השחרורים; משרדי עורכי-דין העוסקים בפלילים ובענייני משפחה⁸ ייעזרו בשירות הקרימינולוגים למתן ייעוץ וחוות דעת ואף לבניית אסטרטגיה לניהול קו ההגנה; מגשרים יכירו ויסתייעו באוריינטציה הטיפולית לצורך יישוב סכסוכים ותורת המשפט הטיפולית תופמע (ראו: אליגון-דר, 2010; כהן, 2016; שפירא, 2010).

⁷ נותנים פתרון מקיף למגוון הבעיות המחוללות הפגיעה במטרה למנוע את תופעת "הדלת המסתובבת".
⁸ במקרים בהם הסכסוך בין הצדדים מלווה באלימות או בפגיעות מיניות באחד מהצדדים או בילדים.

ביבליוגרפיה

אליגון-דר, א' (2010). המשפט הפלילי כתרפיה - אפשרויות ליישום של תורת המשפט הטיפול. *מחקרי משפט*, כו, עמ' 491 - 516.

הסניגוריה הציבורית (2016). *הסניגוריה הציבורית דוח פעילות 2015*. משרד המשפטים. תל-אביב.

זר-גוטמן, ל', כהן, ע' (2016). סימפוזיון: משפט וטיפול. דבר העורכות. *המשפט*, כב. עמ' 5 - 7.

כהן, ע' (2016). בין שתי דרכים - המפגש בין טיפול למשפט, כפי שבא לידי ביטוי בעדויות אנשי טיפול בתיקי עברות מין (הליכים פליליים). *המשפט*. כב. עמ' 139 - 180.

שוהם, ג', שביט, ג', קאבאליון, ג' ועינת ת' (2009). *עבירות ועונשים: מבוא לפנולוגיה - על תורת הענישה והשיקום, מניעת פשע ואכיפת החוק*. קרית ביאליק: הוצאת אח.

שפירא, ע' (2010). גישור ותורת המשפט הטיפול: התבוננות בהליך הגישור מבעד לעדשה הטיפולית. *מחקרי משפט*. כו, עמ' 379 - 413.

Ronel, N., & Elisha, E. (2010). In a different perspective: Introducing positive criminology. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 55(2), 305-325.

Steinberg, R., & Keeney, E. (2016). Shared Roots and Shared Commitments: The Centrality of Social Work Holistic Defense, *Hamishpat, KB*, 242-221.

מתנות קטנות - בסימן חברתי: השתלבות בני נוער בסיכון בשוק העבודה

מורן חסיד סגין, דוקטורנטית במחלקה לקרימינולוגיה, אוניברסיטת בר אילן

בני נוער עובדים חשופים לפגיעה ולניצול בעת עבודתם הן משום שהם מועסקים בדרך כלל בעבודות מזדמנות ובלתי מקצועיות והן משום שעל פי רוב אין הם מודעים די הצורך לזכויותיהם. עבודה שאינה מתאימה לילדים ולבני נוער בסוג או בהיקף עלולה להזיק להם ולפגוע באפשרותם להתפתח (וייסבלאי, 2010). כיוון שהסיכוי של בני נוער בסיכון, כאלה שלא רכשו השכלה, הכשרה וניסיון מקצועי רלוונטי, למצוא תעסוקה הולמת קטן עוד יותר מזה של בני נוער אחרים, סיכוייהם להיפגע גדולים עוד יותר (Rumberger, 2001).

אף על פי כן, השתלבותם של בני נוער בסיכון בשוק העבודה היא כלי עיקרי בהשתלבות נורמטיבית בחברה ובביסוס חיי רווחה טובים יותר בעתיד (Biac, 1999). כאשר הם עובדים הם רוכשים כישורים מקצועיים ומתכוננים למעבר לעולם העבודה, חווים חוויות של הצלחה, מפתחים מגוון של מיומנויות אישיות ובין-אישיות ומשפרים את תחושת הערך העצמי שלהם (כאהן-סטרבצ'ינסקי ויורוביץ, 2013). כל אלו חשובים עוד יותר בעבור אלו מהם שנשרו מבית הספר או שסיימו את לימודיהם בלא תעודה המקנה להם כרטיס כניסה לעולם העבודה. זאת ועוד, רבים מהם חווים בבית הספר חוסר הצלחה ותחושת כישלון, והדבר עלול לגרום להם להטיל ספק ביכולותיהם בכלל וביכולתם להשתלב בעבודה בפרט (Hughes, 2012; Miller et al., 2003). מתן אפשרויות תעסוקה בתנאים טובים לבני נוער בסיכון יאפשר להם להיות מעורבים באופן חיובי בקהילה, ליצור מערכות יחסים תומכות ולפתח כישורי עבודה, ויגביר את המוטיבציה שלהם להצליח בעתיד. במקרים רבים, הזדמנות כזאת תאפשר לבני הנוער להצליח בעולם העבודה (Hughes, 2012).

מתנות קטנות - בסימן חברתי: יצירת אופק תעסוקתי

מתנות קטנות - בסימן חברתי הוא מיזם חברתי שנועד להעצים נערות בסיכון ולחזק אותן. מטרתו היא לשפר את איכות החיים של נערות בסיכון ולהעניק להן הזדמנות לפרוץ את נסיבות חייהן הקשות. במיזם, נערות המשתייכות ליחידות לקידום הנוער בקבוצות של יזמות והעצמה בעיר בת ים אורזות מתנות המיועדות לחלוקה לאורחים באירוע חברתי או עסקי. בין השאר המיזם מתעתד לפתח מערך של מענים (ראו בהמשך הדברים את מאפייני התכנית) ולהטמיעו באופן שיוביל את הנערות בסיכון להבנות אופק תעסוקתי המושתת על אמונה ביכולתן האישית לתפקד כבוגרות עצמאיות.

המיזם מבוסס על מאפיינים של קרימינולוגיה חיובית המכירה בקיומו של טוב אנושי, בכוחו וביכולתו ליצור שינוי באמצעות חוויות חיוביות. ההנחה העיקרית העומדת בבסיסה של הקרימינולוגיה החיובית היא שחוויות טובות יכולות לגבור על חוויות רעות (Ronel & Segev, 2015). לפיכך, המיזם שואף להעניק לכל נערה חוויה יישומית חיובית הנוגעת לעולמה האישי והמקצועי, וכך להעניק לה חוויה של צמיחה, של ערך ומסוגלות, של הצלחה ושל מימוש אישי.

המיזם כולל מספר מאפיינים. האחד, הצמדת חונך או מודל אחר לחיקוי לכל נערה לשם מתן ליווי מקצועי והדרכה אישית. יחסים תומכים עם מבוגר משמעותי הם המפתח לפיתוח תחושת מסוגלות ולהצלחה תעסוקתית (Jekielek, Cochran, & Hairm, 2002). השני, פיתוח של יצירתיות והעלאת הדימוי העצמי של הנערות באמצעות תהליכי יצירה וכלים יצירתיים. אריזת המתנות מסייעת לנערות לפתח כישורים כמצע לשיפור הדימוי העצמי שלהן. השלישי, הקניית כישורי חיים המסייעים לנערות להשתלב בשוק העבודה. במיזם הנערות מפתחות כישורים בין-אישיים ולומדות לנהל את הזמן שלהן (למשל לקום בבוקר בזמן) ואת תקציבן האישי. עוד הן לומדות, למשל, כמה חשוב לחסוך כסף לעתיד. והמאפיין האחרון הנו התמקדות בעשייה וביצירה ללא התייחסות לעבר של הנערות. הנערות אינן חייבות לספר

על עברן, ומפעילי המיזם מתעלמים לחלוטין מכל הפתולוגיות שהן סובלות מהן ומכל רקע עברייני. כמו כן, הם מבטאים אמון ביכולתה של כל נערה להתחיל מחדש.

תרומת המיזם וגורמי הצלחה

מחקרי הערכה העוסקים בתכניות לקידום תעסוקה לבני נוער ולצעירים בסיכון מלמדים שתכניות אלה תורמות הן למשתתפים והן לקהילה. תכניות אלו מציעות הזדמנויות עבודה באיכות גבוהה יותר מעבודות אליהן היו המשתתפים מגיעים בכוחות עצמם, והן מעוררות את המשתתפים לחשוב על קריירה ועל תעסוקה הולמת. התכניות אף מקנות למשתתפים בהן ידע וניסיון בעבודה וכוללות הכשרה (Jekielek et al., 2002; Miller et al., 2003). כל אלו משמשים את הנערים והנערות בהמשך חייהם כבסיס לקבלת החלטות מושכלת יותר בתחום עתידם המקצועי. המיזם מתנות קטנות בסימן חברתי נועד גם הוא לתת מענה תעסוקתי-הכשרתי לנערות במצבי סיכון ומצוקה, ובתוך כך ליצור מסגרת מקדמת ומספקת, המכוונת אותן לעולם העבודה (גוטר ועידן, 2001). המיזם מתייחד בכך שהעיסוק ביצירה מצליח לעורר תשוקה בנערות, והדבר מביא אותן להתמיד בעבודה ולהשקיע בה מאמצים.

כתובת האתר: www.besocial.co.il

ביבליוגרפיה

גוטר, נ' ועידן, ט' (2001). *פרויקט מסעדת ליליות: מחקר הערכה*. תל אביב: המרכז הבינתחומי לחקר מדיניות טיפול בילדים ובני נוער.

וייסבלאי, א' (2010). *עבודת בני נוער*. ירושלים: הכנסת, מרכז המידע והמחקר.

כאהן-סטרבצ'נסקי, פ' ויורוביץ, כ' (2013). מעבר לעולם העבודה וקידום תעסוקתי: תכניות בעבור בני נוער וצעירים בסיכון בארצות-הברית ובמדינות נוספות ב-OECD: סקירת ספרות. ירושלים: מרכז אנגלברג לילדים ולנוער.

BIAC - Business and Industry Advisory Committee to the OECD. 1999. *BIAC Statement to the OECD Conference "Preparing Youth for the 21st Century"*. Washington, D.C.

Hughes, N. (2012). Young people "as risk" or young people "at risk": Comparing discourses of anti-social behaviour in England and Victoria. *Critical Social Policy*, 31(3), 388–409.

Jekielek, S., Cochran, S., & Hairm, E. (2002). *Employment programs and youth development: A synthesis*. Washington, DC: Edna McConnell Clark Foundation.

Miller, C., Bos, J. M., Porter, K. E., Tseng, F. M., Doolittle, F. C., Tanguay, D. N., & Vencill, M. P. (2003). *Working with disadvantaged youth: Thirty-month findings from the evaluation of the center for employment training replication sites*. New York: Manpower Demonstration Research Corporation (MDRC).

Ronel, N., & Segev, D. (2015). Introduction: "The good" can overcome "the bad". In N. Ronel & D. Segev (Eds.), *Positive criminology* (pp. 13–30). New York: Routledge.

Rumberger, R.W. (2001). Why Students Drop Out of School and What Can Be Done. The Civil Rights Project / Proyecto Derechos Civiles UCLA.

יד קלה על הטייזר: אלימות שוטרים כנגד קבוצות מיעוט בישראל

ניר רוזמן, דוקטורנט במחלקה לקרימינולוגיה, אוניברסיטת בר-אילן

ב-27 באפריל 2015 פורסם סרטון המתעד תקרית בחולון, בה שוטר יס"מ ומתנדב מכים את דמאס פיקדה, חייל ממוצא אתיופיה. לאחר המקרה, נעצר פיקדה בגין תקיפת שוטרים, השוטר הושעה והמתנדב הוצא משירות המשטרה. חקירת האירוע על ידי מח"ש העלתה כי החייל היה הראשון להכות את השוטרים, ועל בסיס החלטה זו סגר היועץ המשפטי לממשלה את התיק הפלילי שנפתח נגד השוטר. הסרטון הכה גלים ברחבי המדינה והוביל לפרץ הפגנות סוערות ברחבי הארץ במחאה על יחס המשטרה ליוצאי אתיופיה בישראל. אף שכוונתם של מארגני ההפגנות הייתה לקיים מחאות לא אלימות, ההפגנות תפסו במהרה אופי אלים, ובתגובה לכך המשטרה עצרה עשרות מפגינים, כאשר כנגד אחדים מהם הוגשו כתבי אישום באשמת אלימות ותקיפת שוטרים.

לאורך השנים אנו עדים למקרים של ברוטאליות והפעלת כוח מופרז של שוטרים כלפי קבוצות שונות בחברה הישראלית, וביניהן יוצאי אתיופיה, יוצאי חבר העמים, פליטים ומבקשי מקלט, ערבים וחרדים. תופעה זו אינה ייחודית לישראל והיא קיימת גם במדינות דמוקרטיות נוספות בהן קיימת חקיקה ופיקוח על כוחה של המשטרה (Paoline et al., 2016). אמנם למשטרה יש תפקיד משמעותי בצמצום הפערים בחברה ובסיוע לקבוצות שוליים, אך לצערנו ישנם מקרים בהם ההתנהלות המשטרתית מחריפה את הניכור, לעיתים עקב אי-הבנה תרבותית תוך ניצול לרעה של כוחה וסמכותה.

מנתוני משטרת ישראל עולה כי מספר התיקים שנפתחו במח"ש עקב תלונות אזרחים נגד שוטרים נמצא במגמת עליה, אולם במקביל חלה ירידה דרסטית ומתמשכת במספר כתבי האישום המשמעותיים שהגישה המשטרה בגין מקרי אלימות שוטרים, ולמעשה מרביתם נסגרו בשל סיבות שונות דוגמת חוסר ראיות מספקות וחוסר עניין לציבור (טל-ספירו, 2011). דו"ח ביקורת מיוחד של מבקר המדינה (2017) מתריע על קיומו של כשל מבני ומערכתי בהליכי המשמעת שנערכים במשטרה, אשר גרם לכך שאלפי מקרי אלימות שוטרים לא טופלו כראוי. הדו"ח מוסיף כי גם במקרים בהם התיקים הליך משמעותי פנימי-הרי שהוא אינו משמעותי שכן העונשים שניתנו לשוטרים היו קלים באופן יחסי, והם המשיכו לשרת בתפקידיהם. כך למשל, בין השנים 2013-2015 פוטרו 15 שוטרים בשל עבירות אלימות, כאשר במרבית המקרים החליטה המשטרה שלא להשעות מתפקידם שוטרים שהוגשו נגדם כתבי אישום. אין זה מן הנמנע שהיעדר חקירת תלונות האזרחים על שימוש בכוח מצד שוטרים עלול להוביל לחוסר מודעות במישור הארגוני-מערכתי להיקף התופעה ולמאפייניה, ואף להתפרש בקרב השוטרים כמוסר כפול וכמתן לגיטימציה להתנהגות פסולה, ובקרב האזרחים כהקלת ראש בחומרתן של התלונות המוגשות בגין שימוש בכוח שלא כדין.

אחד ההסברים המקובלים בספרות לקיומה של התופעה נעוץ בקיומן של דעות קדומות, עוינות כללית וחשדנות כלפי קבוצות חוץ, בחסות תיוג שלילי כעבריינים. חלק ניכר מחברי קבוצות מיעוטים אשר חוו אינטראקציות עם שוטרים, בין אם בהליכי עיכוב ובין אם בהליכי מעצר, דיווחו על תחושות אי נעימות, חשש, פחד וחרדה במפגשים אלו, אשר חלקם הסתיים בהפעלת כוח בלתי סביר מצד השוטר וללא כל סיבה מוצדקת (Kahn et al., 2017).

בקרימינולוגים וכאנשי מדע ישנה חשיבות רבה לבחינת היקף התופעה ולדרכי ההתמודדות עמה, אולם שומה עלינו לבחון אילו אמצעים וכלים המשטרה מעניקה לשוטריה, במהלך שירותם, בכדי שיוכלו למלא את תפקידם נאמנה אך ללא הפעלת אלימות שלא לצורך. משטרות רבות ברחבי העולם הפנימו את חשיבות המפגש בין השוטר לבין האזרח להערכת לגיטימיות המשטרה בעיני הציבור (Hedberg et al., 2017). על כן, בעשורים האחרונים מופעלות תכניות אימון ייחודיות לשוטרים הכוללות הדרכות אישיות לצד הדרכות קבוצתיות תוך דגש על לימוד המאפיינים הייחודיים של קבוצות שונות באוכלוסייה איתם הם באים במגע, וזאת על מנת ליצור סביבה ארגונית חיובית העשויה לתרום להפחתת תקריות אלימות (Rajakaruna et al., 2016). כך למשל נמצא כי מספר תקריות הידי בין שוטרי משטרת פורטלנד לבין אזרחים ירד ב-50% בין השנים 2009-2014, ומספר התלונות כנגד שוטרים צנח ב-54.4% באותה

התקופה, בשל רפורמות ותוכניות התערבות שהוטמעו בארגון (Prenzler et al., 2016). בנוסף, נמצא כי שוטרים שעברו הכשרות מיוחדות, הכוללות בין השאר שימוש בסימולציות המדמות מפגשים עם קבוצות מיעוטים לצד סדנאות פסיכולוגיות, הפעילו שיקול דעת רציונאלי בקבלת ההחלטה להפעיל כוח כנגד אזרחים, בהשוואה לשוטרים שלא עברו תהליכים כאלו (Prenzler et al., 2016).

בשנים האחרונות, משטרות רבות ברחבי העולם מדבות לעשות שימוש באמצעים טכנולוגיים משוכללים, הן במטרה לבצע פעולות מורכבות והן בפיקוח ובמעקב אחר השוטרים. הכנסה של מצלמות גוף במהלך הפעילות השוטפת נועדה למטרות אלו. מחקרים שבדקו את השפעת מצלמות הגוף על תפקוד השוטר הצביעו על יעילות בהפחתת אלימות שוטרים ותלונות שווא כנגד שוטרים (Ariel et al., 2015; Hedberg et al., 2017). ניסויים שנערכו בתחנות ריאליזם, קליפורניה (Ariel et al., 2015) ובתחנת בירמינגהאם, אנגליה (Henstock & Ariel, 2017) העלו תוצאות מובהקות, כאשר בקרב השוטרים שענדו את המצלמות ירד השימוש בכוח מופרז כלפי אזרחים ב-50%, בהשוואה לעמיתיהם שלא ענדו מצלמות. נכון לכתיבת שורות אלה, משטרת ישראל משלימה את הליך הטמעת השימוש במצלמות גוף בהסתמך על ממצאי מחקר פיילוט שהצביע על יעילות המצלמות במפגשים חיוביים בין שוטרים לאזרחים (מבקר המדינה, 2017).

בחברה השסועה שלנו, נראה כי הסיכון הטמון בהפעלת אלימות מופרזת כנגד קבוצות מיעוטים גדול במיוחד, ולמעשה תופעת התיג האתני ושימוש יתר בסמכויות שיטור פוגעת הן בקבוצות מיעוטים והן בתפקוד המשטרה ובדימויה בעיני הציבור הרחב. על כן באחריותנו כחברה לתת לשוטרים את הכלים, האמצעים והתנאים לביצוע עבודתם במקצועיות ובערכיות. בבואנו לבחון את המענה הראוי להתמודדות עם הבעיה יש לגייס לעזרתנו את הניסיון המחקרי וההבנה שנצברו בקרימינולוגיה לנושא. השקעה בהכשרה חינוכית-מקצועית להתנהלות המשטרה בחברה רב-תרבותית, פיקוח וניטור של עבודת השוטר באמצעות טכנולוגיות מתקדמות, וכמובן חשיפה תרבותית חיובית, עשויות להוביל להוקעת השימוש בכוח מופרז, להגברת לגיטימיות המשטרה בעיני הציבור, וכל זאת תוך עמידה בסטנדרטים המקצועיים הגבוהים ביותר.

ביבליוגרפיה

טל-ספירו, א. (2011). *נתונים על אלימות שוטרים - עדכון*. הכנסת: מרכז המחקר והמידע.
מבקר המדינה (2017). *דו"ח ביקורת מיוחד: הטיפול המערכתי בעבירות שוטרים*. ירושלים: משרד מבקר המדינה.

חדשות מהמחלקות לקרימינולוגיה בארץ (לפי סדר א'-ב')

החוג לקרימינולוגיה, אוניברסיטת אריאל

ראשת החוג : פרופ' מלי שחורי ביטון

כיום לומדים בחוג לקרימינולוגיה 538 סטודנטים. ניתן לשלב לימודים בחוג זה עם אחד מהחוגים הבאים: פסיכולוגיה, סוציולוגיה, לימודי המזרח התיכון ותקשורת. בשנה"ל תשע"ח יפתח מסלול ייחודי בנושא "טרוריסם בעידן המודרני", בשיתוף עם החוג ללימודי מזרח התיכון.

עבודת שדה במחלקה לקרימינולוגיה- "מפעל קטן ושמו עבודת שדה"

החוג לקרימינולוגיה באוניברסיטת אריאל ייחודי בכך שמעבר ללימודים התיאורטיים, הממלאים בהחלט תפקיד חשוב, ישנו מקום נרחב ומשמעותי לעבודת השדה שמתקיימת במהלך שנת הלימודים השנייה. במסגרת הלימודים לקבלת התואר, וכחלק מדרישות החובה, מחויבים הסטודנטים לקחת חלק בהתנסות מעשית, המאפשרת להם לרכוש ניסיון בשטח ולבחון את מידת התאמתם לעסוק בתחומי הקרימינולוגיה השונים. מטרת עבודת השדה היא לרכוש התנסות מעשית במסגרות השונות (משטרה, שב"ס, על"ס, בית החולים לחולי נפש, הוסטלים שונים, רווחה, קידום נוער, חינוך ועוד) ולהעמיק את ההבנה והידע שנרכשו במסגרת הלימודים התיאורטיים. בנוסף, עבודת השדה מסייעת לסטודנטים לבחון את דרכם העתידית ולעמוד בתנאי הקבלה לתואר שני. ההתנסות המעשית מלווה במתן העשרה ותמיכה במסגרת קבוצתית ואישית בשטח ובכיתה ומובילה את הסטודנט ללמידה וצמיחה אישית ומקצועית. אנו רואים בסטודנטים שגרירים של תחום הקרימינולוגיה בכלל ושל החוג לקרימינולוגיה בפרט. חלק נכבד מהבוגרים שלנו שולבו במקומות העבודה בהם התנסו. הסטודנטים הללו מייצגים אותנו, מקדמים את התחום והופכים לרשת תמיכה שהולכת ומתרחבת.

כנסים

במאי 2017 התקיים יום עיון בנושא "נוער דתי-לאומי בסיכון: מאפיינים ואתגרים". יום העיון הוא פרי שיתוף פעולה של חוקרות מאריאל, ד"ר ורד נאמן-חביב וד"ר יעל וילצ'יק-אביעד, עם ד"ר חיים להב, ממכללת אשקלון ומכללת בית ברל ועם עמותות: ואהבת ומפעלות הציונות הדתית. יום העיון הוקדש להעלאת המודעות ולבחינת דרכים לטיפול באוכלוסייה ייחודית זו ובמסגרתו הוצג מחקר חלוץ שעסק במאפיינים ובגורמים הייחודיים לנוער דתי-לאומי בסיכון. ביום העיון לקחו חלק חוקרים לצד אנשי חינוך וטיפול, הן ממשדד החינוך והן ממשדד הרווחה, קידום נוער, המשדד לבט"פ, ועוד, שהציגו את הייחודיות והקושי של נוער דתי-לאומי, הגדל בחברה מערבית והחשוף להשפעותיה.

החוג לקרימינולוגיה, המכללה האקדמית אשקלון

ראשת החוג: פרופ' אפרת שהם

התוכנית לתואר שני בקרימינולוגיה

בשנת תשע"ו נפתחה בחוג לקרימינולוגיה תוכנית לימודים לתואר שני. מטרתה של תוכנית זו היא להרחיב ולהעמיק את הידע העיוני והיישומי סביב היבטים הקונספטואליים, הארגוניים והתפקודיים של מערכת אכיפת החוק בעולם המערבי בכלל, ובישראל בפרט, על הבסיס שהוקנה לסטודנט במסגרת הלימודים לתואר הראשון. התוכנית מתמקדת בחקר מודלים ואסטרטגיות של שיטור, בעמדות הציבור כלפי מערכת אכיפת החוק, במגמות ובשינויים העיקריים בפעולתם של בתי המשפט ושל מערכת הכליאה הלאומית, לצד היבטים פורנזיים ואתיים הקשורים באכיפת החוק בחברה דמוקרטית.

לקראת סיום לימודיהם משתלבים הסטודנטים בפרקטיקום באחת מהמסגרות לאכיפת החוק או התקון, ובנוסף על כל סטודנט לבצע מיזם מחקרי על היבט מסוים של מערכת אכיפת החוק בישראל. תוכנית הלימודים לתואר שני מיועדת לאנשי שטח הבאים מתוך מערכת אכיפת החוק והתקון, וכן לאזרחים המבקשים העשרה ופיתוח אקדמי בתחום אכיפת החוק. בימים אלו עמל החוג על הכנתם של מסלולי לימוד נוספים בתוכנית התואר השני.

פרקטיקום בלמידה התנסותית לתואר שני בקרימינולוגיה

במסגרת התואר השני בקרימינולוגיה, נדרשים תלמידי השנה השנייה של התואר לקחת חלק בפרקטיקום למידה התנסותית הנלמד בשני מסלולים: ענישה טיפול ושיקום בהנחייתו של פרופ' אורי תימור, וארגוני אכיפת חוק פורמאליים ובלתי פורמאליים בהנחייתו של ד"ר אבי ברוכמן. את הפרויקט קידמה והובילה פרופ' אפרת שהם - ראשת החוג לקרימינולוגיה וראשת התוכנית לתואר שני בחוג לקרימינולוגיה במכללה האקדמית אשקלון.

במסגרת הפרקטיקום, מתנסים הסטודנטים בעבודה התנדבותית בשטח במוסדות ובארגונים רלוונטיים שונים. הפעילות כוללת התנדבות של שעתיים בשבוע, באופן פרטני או קבוצתי, במהלך שנת הלימודים האקדמית. תלמידי התואר השני עוסקים בחונכות ובפעילות התנדבותית בחינוך המיוחד וכן במסגרות המטפלות בנוער בסיכון כגון: מית"ר אשקלון, סיירת "מקשיבים בלילה" וסיירות דומות נוספות. כמו כן, מתנדבים הסטודנטים במסגרת השב"ס ומשטרת ישראל ועוסקים בפעילות התנדבותית בעמותות שונות.

תלמידי התואר השני מגלים מסירות ומחויבות רבה למסגרות השונות בהן הם מתנדבים. הם מוצאים סיפוק רב בעשייה ההתנדבותית ולדבריהם, ההתנדבות בשטח חושפת בפניהם רבדים שלא הכירו ותורמת לידע התיאורטי. הם ציינו כי ההתנדבות אינה אך ורק דרישה אקדמית עבורם, אלא מלווה בתחושת משמעות רבה בעשייה ובקשר עם האוכלוסיות איתן הם באים במגע. במסגרת ההתנדבות המעשית, הסטודנטים מתמודדים עם קשיים בשטח בהצלחה רבה ומצליחים ליצור קשרים משמעותיים. חלק מהסטודנטים ציינו כי ימשיכו להתנדב בארגון בו בחרו גם לאחר תום השנה האקדמית וחובות הפרקטיקום. הארגונים השונים בהם מתנדבים הסטודנטים מביעים שביעות רצון גבוהה מאוד מתפקודם ומחמיאים לרצינות ולמקצועיות שלהם. המגע עם "השטח" הנו חשוב ומספק. הוא מוסיף נדבך על הידע הקיים ומחבר בין התיאוריה למציאות.

חברי סגל חדשים שהצטרפו אל החוג:

פרופ' דני גימשי, ד"ר אריאל אבקסיס, ד"ר רותם אפודי, גב' לאה איציק.

כתב העת "קרימינולוגיה ישראלית"

"קרימינולוגיה ישראלית", כתב העת הרשמי של האגודה הישראלית לקרימינולוגיה, נוסד על ידי פרופ' שמחה לנדאו בשנת 2011, והוא היה עורכו הראשון. לאחר הוצאה לאור של החוברת הראשונה, הועברה המערכת בשנת 2013 למכללה האקדמית אשקלון, ובראשה עומד פרופ' ישראל נחשון, ראש החוג לקרימינולוגיה לשעבר. עד כה הופיעו ארבע חוברות (החמישית עומדת להופיע בתוך זמן קצר), ובהן פורסמו כתבי יד שעברו שיפוט קולגיאלי במגוון התחומים המתייחסים לעבריינות ולסטייה חברתית מנקודות המבט הפסיכולוגית, הסוציולוגית והאנתרופולוגית. חוברת מיוחדת לזכרו של פרופ' מנחם אמיר המנוח, חתן פרס ישראל בקרימינולוגיה, בעריכתה של העורכת האורחת פרופ' אפרת שהם, מצויה עתה בשלב העריכה הלשונית, והיא תצא לאור בנוסף לחוברות הרגילות. המערכת ערוכה לקבל כתבי יד תיאורטיים ואמפיריים בנושאי עבריינות וסטייה חברתית לסוגיהן. כתובתה של רכזת המערכת, ד"ר מל בן-יעקב, הוא: yiftah@netvision.net.il

כנסים

במאי, 2017 התקיים יום עיון בנושא "ואהבת לרעך כמוך": התנדבות בקרב אוכלוסיות בסיכון

המגמה לקרימינולוגיה ואכיפת החוק, המכללה האקדמית בית ברל

ראשת המגמה: ד"ר הלה גולן שמוחה

המגמה לקרימינולוגיה ואכיפת החוק פועלת החל משנת 1990, ומהווה חלק מהפקולטה לחברה ותרבות במכללה האקדמית בית ברל. המגמה מציעה תכנית לימודים ייחודית, במסגרתה לומדים הסטודנטים לתואר ראשון של האוניברסיטה הפתוחה במדעי החברה והרוח יחד עם לימודי התמחות (תעודה) בקרימינולוגיה ואכיפת החוק. הקורסים בתחום הקרימינולוגיה מהווים מחלק בלתי נפרד מהלימודים לתואר, וכל הקורסים מאושרים על ידי האוניברסיטה הפתוחה ועל ידי מכללת בית ברל. הסטודנטים לומדים את כל קורסי החובה הנדרשים לתואר ראשון בקרימינולוגיה (ללא קורסים מתודולוגיים) ועוד קורסי בחירה מגוונים. הלימודים מתפרשים על פני 3 שנות לימוד + סמסטר אחד, ונלמדים יום בשבוע. מסגרת הלימודים מאפשרת לסטודנטים ללמוד את קורסי הקרימינולוגיה וקורסי האו"פ במסגרת קמפוס אחד בבית ברל. במגמה לקרימינולוגיה לומדים מעל 1200 סטודנטים במהלך כל ימי השבוע. התוכנית, שבעבר יועדה לאנשי כוחות הביטחון, מושכת היום גם צעירים רבים המעוניינים לשלב עבודה ולימודים ומתעניינים בתחום הקרימינולוגיה. מסגרת הלימודים וייחודיות התוכנית יוצרים מרקם סטודנטים מגוון ומעניין. בסיום לימודי התואר והתעודה חלק מהסטודנטים ממשיכים ללימודי תואר שני בקרימינולוגיה ותחומים אחרים. במגמה מלמדים מעל 30 מרצים. רובם בעלי תואר שלישי בקרימינולוגיה, עבודה סוציאלית, עריכת דין, חינוך ועוד. חלקם היו בעבר קצינים בכירים בכוחות הביטחון.

במסגרת המגמה פועלת תכנית ייחודית של שילוב מכורים נקיים באקדמיה. התוכנית, בניהולן של ד"ר חנה חימי וד"ר חגית בוני נוח, מופעלת בשיתוף עם הרשות למלחמה בסמים. בוגרים ראשונים של התוכנית סיימו השנה את לימודי התואר. התוכנית מלווה מחקר מראשיתה. הסטודנטים מקבלים ליווי בתחום האקדמי האישי והמנהלי.

המחלקה לקרימינולוגיה, אוניברסיטת בר אילן

ראש המחלקה: פרופ' יוסי גליקסון

המחלקה לקרימינולוגיה באוניברסיטת בר-אילן היא חדשנית, מתקדמת וצעירה ביותר ברוחה. המחלקה משלבת מחקר והוראה ומציעה לימודי קרימינולוגיה לתואר ראשון, שני ושלישי. מחלקה זו היא היחידה בישראל שמציעה ארבע מגמות שונות לתואר שני בקרימינולוגיה: קלינית, חברתית-שיקומית, מחקרית ועיונית. במחלקה מלמדים מיטב המרצים בישראל, רובם בוגרי המחלקה וחלקם בעלי שם עולמי, והיא מדורגת בין עשר המובילות בעולם במספר הפרסומים המדעיים של חבריה. המחלקה לקרימינולוגיה באוניברסיטת בר-אילן היא המחבורת ביותר לשטח ומספקת לסטודנטים שפע אפשרויות להתנסות מעשית רבת ערך באמצעות השתתפות במחקרים, וכן עבודה יישומית אישית בשיקום אסירים.

החוג לקרימינולוגיה, המכללה האקדמית גליל מערבי

ראש החוג: פרופ' גדעון פישמן

במכללה האקדמית גליל מערבי תופעת הקרימינולוגיה נלמדת כדיסיפלינה מדעית המתמקדת בתיאור והסבר של סטייה חברתית, עבריינות ופשעה, תוך מתן התייחסות להיבטים סוציולוגיים, פסיכולוגיים, ביולוגיים, חינוכיים, ומשפטיים וניסיון לשלב ביניהם. הלימודים מתקיימים בשני מסלולים (חד חוגי ודו חוגי) ובמסגרתם נחשף הסטודנט למכלול ההיבטים של תופעת הסטייה והעבריינות והקורסים הנלמדים משקפים את הגישות השונות. בין הקורסים הנלמדים: תיאוריות בקרימינולוגיה, דרכי ענישה, שיקום אסירים, עבריינות נוער, פשע מאורגן, דיני עונשין, מערכת אכיפת החוק ובתי משפט בישראל, טרור ופשעה, עבירות צווארון לבן, פסיכופתולוגיה ופשעה, עבירות מין ועוד. הסגל האקדמי של החוג כולל שילוב ייחודי של התמחויות רלוונטיות מחקריות ויישומיות (טיפול ושיקום). הסגל מחויב להענקת שירות לימודי מעולה המדגיש את הסטודנט/ית כפרט, ומשתדל לסייע לחיפוש ולמציאת דרך אישית לחומר הנלמד.

במסגרת תכנית הלימודים בחוג ניתן להשתתף בפרויקט התנסות בשדה שמאפשר התנסות בבתי כלא, במוסדות פסיכיאטרים, במוסדות העוסקים בסיוע לילדים ונוער בסיכון, במרכזי עבודה עם נפגעי התמכרויות ועוד. פרויקט זה הוא חלק מיוזמה רחבה יותר של החוג שמטרתה העשרת מסגרת הלימודים התיאורטית של הסטודנטים, קידום לעבודת השדה המקצועי ופיתוח מצוינות. השילוב המיוחד והנדרש של ההיבטים היישומיים לצד ההיבטים האקדמיים (התיאורטיים והמחקריים) יוצרים אצל הסטודנטים תסיסה אינטלקטואלית שהיא חלק מהמצוינות האקדמית אליה אנו שואפים. מבין הפרויקטים הקיימים בחוג: סיורים מודרכים במוסדות רלוונטיים (בתי כלא, בתי משפט, מוסדות טיפול וגמילה וכד'), פרויקט התנסות בשדה המקצועי (אכיפה, טיפול, שיקום), התנסות בשדה המחקרי, ייעוץ והכוונה ללימודי המשך ועוד.

מרצים חדשים שהצטרפו למחלקה

בשנת הלימודים תשע"ו הצטרפו לסגל המחלקה שני מרצים חדשים: ד"ר בני ביילי וד"ר יפעת ליידר.

כנסים

ביוני 2017 התקיים כנס ביוזמתם של ד"ר בני ביילי וד"ר חגית תורג'מן על מעמדם של גברים בסכסוכים זוגיים, המקבץ 25 הרצאות על מגוון תופעות הקשורות בגבריות, זוגיות, ואבהות, אתגרים מרכזיים, וצורות שונות של התערבויות טיפוליות.

בית הספר לקרימינולוגיה, אוניברסיטת חיפה

ראש ביה"ס: פרופ' אריה רטנר

מזה חמש שנים מציע בית הספר לקרימינולוגיה, הממוקם בפקולטה למדעי החברה באוניברסיטת חיפה, לימודי תואר שני בקרימינולוגיה. הלימודים מקנים מיומנויות אקדמיות לניתוח ולהערכה של תופעות שונות בתחומים הנוגעים לפשיעה, עבריינות וקורבנות ברמת הפרט והחברה, תוך הקניית בסיס מתודולוגי ותיאורטי. התואר משלב בין ידע אקדמי תיאורטי ויישומי ומעניק למסיימים יכולות בניתוח והתווית מדיניות במגוון תחומי הקרימינולוגיה. הלימודים מתקיימים בשתי תכניות: התמחות בחקר פשיעה, משפט וחברה, והתמחות בהתמכרויות. הלימודים בהתמחויות מתקיימים בשני מסלולי לימוד: מסלול א' - הכולל ביצוע עבודת גמר מחקרית (תזה) ומסלול ב' - הכולל עמידה בבחינת גמר. הלימודים מתפרשים על פני שתי שנות לימוד, במבנה מרוכז של עד יומיים בשבוע. לימודי התואר השני בקרימינולוגיה מיועדים לבוגרי תואר ראשון בקרימינולוגיה, ובעלי תארים אקדמיים בתחומים רלוונטיים אחרים, דוגמת משפטים, עבודה סוציאלית, פסיכולוגיה, סוציולוגיה, חינוך ועוד, המבקשים להרחיב את הידע התיאורטי והמחקרי בקרימינולוגיה. בנוסף, מיועדים הלימודים גם לנושאי תפקידים בכירים בתחומי הקרימינולוגיה, קציני משטרה ושב"ס, עורכי דין, עובדים סוציאליים, פסיכולוגים, עובדי מערכת החינוך ומערכות אכיפת החוק. לפרטים נוספים ניתן לפנות למזכירות ביה"ס, במייל: criminology@univ.haifa.ac.il

דבר ראש ביה"ס - פרופ' אריה רטנר

ביה"ס קולט לשורותיו סטודנטים לתואר שני במגמות חקר פשיעה והתמכרויות ופשיעה. סטודנטים במסלול ללא תיזה חייבים להשתתף בפרקטיקום המתקיים במספר מוסדות וארגונים שלהם נגיעה באוכלוסיות עברייניות כגון בתי כלא, מוסדות גמילה, הרשות לשיקום האסיר ועוד. השנה התקיים בפעם הראשונה פרקטיקום גם במשטרת ישראל ובשנה הקרובה ייקלטו סטודנטים לפרקטיקום גם במסגרת הסניגוריה הציבורית. את ייעודו המרכזי רואה ביה"ס בהקניית ידע רחב לדור הבא של הקרימינולוגים תוך מתן דגש להיבטים התיאורטיים והמחקריים של הקרימינולוגיה.

חברי סגל חדשים שהצטרפו לביה"ס

לסגל ביה"ס לקרימינולוגיה הצטרפה בתחילת השנה ד"ר אביטל (טלי) מנטוביץ. ד"ר מנטוביץ סיימה את לימודי התואר השלישי באוניברסיטת ניו יורק תחת הנחייתו של ד"ר תום טיילר, והמשיכה לפוסט דוקטורט באוניברסיטת קליפורניה - לוס אנג'לס, ובביה"ס למדיניות ציבורית בהרווארד. תחומי המחקר וההוראה שלה כוללים צדק פרוצדוראלי, שיטור, וגישות אמפיריות למשפט.

השקה לספר

ערב השקה לספר "מפגיעה לאיחוי: צדק מאחיה ושיח מאחיה בישראל" בעריכת אורי ינאי וטלי גל התקיים בתאריך 24.7.17. באירוע ישתתפו דוברים נכבדים לרבות סגן נשיא ביהמ"ש המחוזי בחיפה, כב' השופט ד"ר רון שפירא; דיקן הפקולטה למדעי החברה פרופ' ערן ויגודה-גדות; ודיקן הפקולטה למשפטים פרופ' אורן גזל-אייל. האירוע יתקיים במצפור עופר באוניברסיטת חיפה. הזמנות יישלחו בשבועות הקרובים.

מדד שלטון החוק 2017

לאחרונה התפרסמו ממצאים עדכניים הכוללים גם את שנת 2017 של מדד שלטון החוק הנערך מאז שנת 2000 ע"י ראש ביה"ס לקרימינולוגיה פרופ' אריה רטנר. מבין כלל הממצאים בולטת במיוחד רמת האמון הנמוכה של הציבור במשטרת ישראל. רק 25% מכלל המשיבים בסקר 2017 הביעו אמון ואמון רב במשטרה. גם במקרה של בתי משפט וביהמ"ש העליון מסתמנת מגמת ירידה באמון הציבור במוסדות החוק והמשפט (משטרה, בתי משפט וביהמ"ש העליון).

כנסים

בפברואר 2017 התקיים הכנס הבינלאומי הרביעי להתמכרויות והתנהגויות בעיר חיפה. ד"ר שרון רבינוביץ שנקר מביה"ס לקרימינולוגיה וראש המגמה להתמכרויות ופשיעה הייתה בין מארגני הכנס. בכנס השתתפו גם תלמידי המגמה להתמכרויות ופשיעה אשר פגשו חוקרים מרחבי העולם ונחשפו למחקר בינ"ל.

המכון לקרימינולוגיה, האוניברסיטה העברית בירושלים

ראש המכון: ד"ר באדי חסייסי

פתיחת תואר בוגר בקרימינולוגיה

בשנת הלימודים תשע"ז נפתחה במכון לקרימינולוגיה תכנית חדשה לתואר בוגר בקרימינולוגיה. עבור המכון והפקולטה זהו אירוע היסטורי, שכן במשך 56 השנים בהן התקיימו תכניות לימודים במכון, הלימודים התמקדו רק בלימודים לתארים מתקדמים (מסטר ודוקטור), והשנה יצא לדרך המחזור הראשון לתואר "בוגר בקרימינולוגיה". התכנית, המציגה את ההתפתחויות החדשניות ביותר בתחום הקרימינולוגיה, כוללת עיסוק בקשת רחבה של תחומים כגון עבריינות, קורבנות, פשעי מדינה, נשים ופשיעה, תגובת מערכות החברתיות לעבריינות, משפט וחברה, קרימינולוגיה ניסויית, יעילות תכניות לשיקום עבריינים, פשעי צווארון לבן, פשיעה ומקום ושיטור ב"נקודות חמות", שיטור טרור, יחסי משטרה-קהילה, לגיטימיות המשטרה, מערכות כליאה, מדע פורנזי, זיהוי פלילי ועוד.

התכנית הנה תלת-שנתית, ומטרתה לחשוף את הסטודנטים/ות למגוון נושאים תיאורטיים, מחקריים ומעשיים הקשורים לפשיעה. מטרה נוספת היא לקרב את העובדים/ות בתחום הרחב של מערכת אכיפת החוק לעשייה האקדמית בתחום הקרימינולוגיה ולהעשיר אותם בידע וביכולת לתרגם ממצאי מחקרים לעשייה יעילה והוגנת יותר בשטח, כזו שמפיקה את המרב מהמשאבים הציבוריים שעומדים לרשות מערכת אכיפת החוק. התכנית שואפת לבנות בסיס לחוקרים קרימינולוגים מצטיינים ולספק להם ידע וכלים לפיתוח מחקר קרימינולוגי בסטנדרטים בינלאומיים.

התלמידים לומדים במתכונת דו חוגית ומשלבים לימודים לתואר בוגר בתחום נוסף. אפשרויות השילוב הקיימות באוניברסיטה העברית הן רבות ומאפשרות לכל תלמיד ללמוד את תחומי העניין לפי בחירתו והתאמתו. השנה החלו את לימודיהם 65 תלמידי בוגר בקרימינולוגיה ואנו מאחלים להם הצלחה רבה בהמשך.

חברי סגל המכון בפורום האקדמי המייעץ למפכ"ל

בדצמבר 2016 התכנס במשטרת ישראל פורום חדשני המורכב מאנשי אקדמיה בכירים למפגש עם המפכ"ל, רנ"צ רוני אלשיך, לדיון מעמיק בשינויים ובתהליכים המרכזיים אשר מוביל המפכ"ל במשטרה במהלך השנה האחרונה. בפורום השתתפו מומחי אקדמיה בולטים בתחומי המשפט, הקרימינולוגיה, הכלכלה, מדע המדינה, היזמות והחדשנות. סביב השולחן בלשכת המפכ"ל בירושלים התכנסו בין היתר: פרופ' דיוויד וייסבורד מהמכון לקרימינולוגיה, זוכה פרס שטוקהולם וחתן פרס ישראל לקרימינולוגיה (יו"ר הפורום), פרופ' באדי חסיסי, ראש המכון לקרימינולוגיה (סגן יו"ר הפורום), פרופ' קנת מן, פרופ' גוסטאבו מש, פרופ' גיא בן פורת, פרופ' יוסף אלמוג, דר' סיימון פרי, ד"ר טל יונתן-זמיר, ד"ר יונתן גבעתי ואחרים.

מטרת הפורום הנה לסייע למשטרה בליווי, ייעוץ ופיתוח של תפיסת ההפעלה אותה מוביל מזה כשנה מפכ"ל המשטרה - "אמו"ן" (אסטרטגיות מניעה ומיקוד ניהולי). הערך המוסף במפגש שבין המשטרה לאקדמיה הוא חיבור העשייה המשטרית למחקר עדכני בעולם המדע. בנוסף, יספק הפורום הערכה מדעית חיצונית לפעילות המשטרה לאור תכניות דומות שבוצעו ברחבי העולם, תוך התאמתן למציאות הישראלית. למפגשים אלו ערך ציבורי רב, שכן הם מאפשרים שיח מעמיק בנושאי ליבה משטרתיים בין פיקוד המשטרה לאנשי הקהילה האקדמית והמומחים בתחום השיטור והמשפט. פרופ' וייסבורד, העומד בראש הפורום הייחודי, בירך את המפכ"ל על היוזמה המבורכת ואמר: "משטרת ישראל מצטרפת למשטרות מתקדמות בעולם המבקשות להוביל מהלכי עומק של שינוי תפיסתי מול האזרח הנורמטיבי".

אורחים

השנה הגיעו למכון אורחים רבים מבכירי הקרימינולוגים בעולם, השתתפו בכנסים והעבירו הרצאות וסדנאות לתלמידים. **פרופ' ריצ'ארד טרמבליי** (Richard Trembley) מאוניברסיטת מונטריאול הרצה במסגרת "כנס דרפקין" השנתי על תפקידה של האפי-גנטיקה בהתפתחות תוקפנות. **פרופ' קווין ביבר** (Kevin Beaver) מאוניברסיטת פלורידה הרצה אף הוא במסגרת כנס זה על המרכיבים הביו-סוציאליים באלומות. **פרופ' קייל טרייבר** (Kyle Treiber) מאוניברסיטת קיימברידג' הרצה על מרכיבים נוירו-פסיכולוגיים וגורמים סביבתיים בתהליכי קבלת החלטות של העברין, **וד"ר דוד מימון** מאוניברסיטת מרילנד סקר מחקר בו נבחן אופן הפעולה של מעשי תרמית באינטרנט.

מנהל האגודה האמריקאית לקרימינולוגיה (ASC), **פרופ' קריס אסקרידג'** (Chris Eskridge) מאוניברסיטת נברסקה-לינקולן, העביר הרצאה במכון בנושא מקום הקרימינולוגיה בעולם הגלובאלי, **ופרופ' ג'ונתן ג'ייקובס** (Jonathan Jacobs) מג'ון ג'יי קולג' הרצה בנושא הקשר שבין אכיפת החוק לצדק.

חברת סגל חדשה במכון

החל משנה"ל תשע"ח תצטרף ד"ר גלי פרי לסגל המכון לקרימינולוגיה. ד"ר פרי סיימה את לימודי הדוקטורט שלה במכון לקרימינולוגיה באוניברסיטה העברית ב-2016. עבודת הדוקטורט שלה, אשר נכתבה בהנחייתם של פרופ' דיוויד וייסבורד וד"ר טל יונתן-זמיר עסקה בשיטור הפגנות ואלומות פוליטיות, ומאמר המבוסס עליה התקבל לפרסום בכתב העת היוקרתי *Law and Society Review*. טרם הגיעה למכון, שמשה גלי כעמיתת מחקר במשרד ראש הממשלה, והתמקדה בחקר אלימות פוליטית וקבוצות קיצון בחברה הישראלית.

בשנה האחרונה שהתה גלי כפוסט-דוקטורנטית במכון לקרימינולוגיה באוניברסיטת קיימברידג', בהנחייתו של פרופ' פר-אולוף ויקסטרום, שם היתה שותפה למחקר אורך העוסק בהשפעתם של גורמי אישיות והשפעות סביבתיות על קיצוניות ואלימות פוליטית. במקביל, היתה גלי מעורבת בשנים האחרונות בשני מחקרים מרכזיים במכון לקרימינולוגיה - פרויקט PRIME במימון האיחוד האירופי העוסק במפגעים בודדים, ומחקר הסוקר את תפיסות הנוסעים ביחס להליך הבידוק הביטחוני בשדה התעופה.

במאי 2017 התקיים במכון לקרימינולוגיה הכנס השנתי הבינ"ל על שמו של פרופ' ישראל דרפקין אשר ייסד את המכון לקרימינולוגיה בסוף שנות החמישים. כבכל שנה, גם השנה הוצגו בכנס חידושים וההתפתחויות מרכזיים בתחום הקרימינולוגיה.

השנה התקיים הכנס תחת הכותרת-

"Criminology on the Cutting Edge: Innovations in Crime and Technology"

בכנס השתתפו חוקרים מרכזיים מהארץ ומחו"ל כגון פרופ' ריצ'ארד טרמבליי (Richard Trembley) מאוניברסיטת מונטריאול, פרופ' קווין ביבר (Kevin Beaver) מאוניברסיטת פלורידה, פרופ' קייל טרייבר (Kyle Treiber) מאוניברסיטת קיימברידג', וד"ר דוד מיון מאוניברסיטת מרילנד.

החטיבה בקרימינולוגיה, מכללת ספיר

ראש החטיבה: ד"ר עודדה שטיינברג

החטיבה בקרימינולוגיה במכללת "ספיר" היא אחת מתשע חטיבות במחלקה ללימודים רב תחומיים במכללת "ספיר". החטיבה מבקשת מאוד ואחת מהגדולות במחלקה. התוכנית מוכרת על ידי כוחות הביטחון. הלימודים בחטיבה נלמדים בשנה השנייה והשלישית ללימודים לקראת תואר בוגר. בתוכנית למעשה שני מסלולים: תכנית מלאה לסטודנטים (רגילים) ; תכנית לאנשים עובדים המופעלת בימים חמישי ושישי. התוכנית בחטיבה כוללת שיעורי חובה, סמינרים ושיעורי בחירה. שיעורי חובה כמו סוגיות יסוד בקרימינולוגיה, תורת הענישה ומערכת אכיפת החוק, מבוא לשיטות מחקר בקרימינולוגיה ; סמינרים בנושאים שונים כמו ויקטימולוגיה, סטייה חברתית במרחב רב תרבותי, סוגיות בפשיעה במבט מגדרי ; שיעורי בחירה כמו ההליך הפלילי - מפת דרכים, התמכרויות, פסיכופתולוגיה, אכיפת חוק במדינה דמוקרטית, נוער בסיכון ועוד.

החוג לקרימינולוגיה, מכללת האקדמית עמק יזרעאל

ראש החוג: פרופ' דלית יסעור-בורוכוביץ'

כתחום מחקר, הקרימינולוגיה שואפת להבין את הגורמים השונים (ביולוגיים, פסיכולוגיים, חברתיים וסביבתיים) המביאים את היחיד או קבוצות חברתיות לכדי התנהגות עבריינית או סוטה. כן עוסקת היא בדרכי ההתמודדות עם תופעות הפשיעה והעבריינות, תוך התייחסות להיבטים מניעתיים, ענישתיים

וטיפוליים. הלימודים לתואר ראשון בחוג לקרימינולוגיה נועדו, בין היתר, להקנות ידע בהבנת האדם (הן הנורמטיבי והן הסוטה) והחברה בה הוא פועל, ובהבנת הרצף שבין הנורמטיבי לסוטה. לימודי התואר הראשון בקרימינולוגיה מגוונים וכוללים גם תחומים המשיקים לקרימינולוגיה, כגון פסיכולוגיה, סוציולוגיה ומשפטים. מלבד שיעורי החובה, כוללת התוכנית מגוון של שיעורי בחירה, סמינריוני מחקר ולימודי שדה (פרקטיקום), המאפשרים לתלמידים העמקה בתחומי הלימוד שיבחרו. בשל הגיוון בתוכנית הלימודים סגל החוג הינו מולטי-דיסציפלינארי. התוכנית המוצעת יוצרת מסגרת ייחודית, המשלבת את התחומים התיאורטיים של הקרימינולוגיה - שהוא מדע התנהגותי - עם לימודים משפטיים ולימודים יישומיים של אכיפת החוק. התוכנית, מעצם היותה דו-חוגית, מיועדת לכל העוסקים והמתעתדים לעסוק באכיפת החוק, טיפול בעבריינים, מניעת עבריינות וטיפול בבני נוער ומעוניינים לשלב לימודיהם עם לימודי דיסציפלינה נוספת. התוכנית נועדה להבטיח בסיס ידע, זיקות אקדמיות ותשתיות ראשוניות ובסיסיות לסטודנטים המעוניינים להמשיך את לימודיהם לתואר שני בקרימינולוגיה ו/או לעסוק במקצוע.

בשנת תשע"ז מונתה פרופ' דלית יסעור-בורוכוביץ' לעמוד בראש החוג לקרימינולוגיה במכללת עמק יזרעאל, במקום פרופ' שמחה לנדאו. הרבה תודות לפרופ' לנדאו על השנים בהן פעל רבות ונמרצות לביסוס ולקידום החוג לקרימינולוגיה באקדמית עמק יזרעאל, ובהצלחה לפרופ' יסעור-בורוכוביץ' בתפקידה החדש.

מזל טוב!

זכייה בפרסים ובמענקי מחקר,
מקבלי תואר דוקטור,
קידומים ומינויים

פרסים (לפי סדר א'-ב')

פרופ' דייוויד וייסבורד מהמכון לקרימינולוגיה באוניברסיטה העברית זכה בשלושה פרסים יוקרתיים:

- "פרס המנטור" של האגודה האמריקאית לקרימינולוגיה לשנת 2016, שמוענק בגין מצוינות בהדרכה וליווי סטודנטים לאורך השנים. הפרס הוענק בכנס השנתי של האגודה האמריקאית לקרימינולוגיה (ASC) שהתקיים בנובמבר 2016 בניו-אורלינס.
- "פרס אוגוסט וולמר" של האגודה האמריקאית לקרימינולוגיה לשנת 2017, שמוענק בגין תרומה יוצאת דופן במחקר ובעשייה לטיפול או מניעה של פעילות עבריינית. הועדה ציינה במיוחד את הישגיו של פרופ' וייסבורד בכל הנוגע ל"נקודות חמות", שיטור והתקת פשיעה. הפרס יוענק בכנס הקרוב של האגודה האמריקאית לקרימינולוגיה (ASC) שיתקיים בנובמבר 2017 בפילדלפיה.
- פרס מפעל חיים על מצוינות בחקר הקרימינולוגיה לשנת 2017 מטעם האגודה הישראלית לקרימינולוגיה. הפרס, המכיר בשנים של מצוינות אקדמית, הוענק בכנס הדו-שנתי של האגודה הישראלית לקרימינולוגיה שהתקיים במאי 2017 ברמת רחל.

נעם חביב, דוקטורנט במכון לקרימינולוגיה שבאוניברסיטה העברית, זכה בפרס "מאמר מצטיין לחוקר הצעיר" של האגודה הישראלית לקרימינולוגיה על מאמרו:

Haviv, N. (2016). Reporting sexual assaults to the police: The Israeli BDSM community. *Sexuality Research and Social Policy*, 13(3), 276-287.

הפרס מוענק בגין מאמר המהווה תרומה יוצאת דופן לתחום הקרימינולוגיה שהתפרסם בכתב עת שפיט משנת 2015, כאשר מחבר המאמר הוא חוקר צעיר (עד שנתיים לאחר קבלת תואר דוקטור).

פרופ' באדי חסיסי מהמכון לקרימינולוגיה באוניברסיטה העברית זכה בפרס המאמר המצטיין בתחרות המאמרים של "הארגון הישראלי להיסטוריה ומשפט" לשנת 2016 על מאמרו:

Badi Hasisi and Deborah Bernstein, "Multiple Voices and the Force of Custom on Punishment: Trial of 'Family Honor Killings' in Mandate Palestine", *Law and History Review*, 34 (1, Feb. 2016): 115-154

ספרו של ד"ר יואב מחוזאי מביה"ס לקרימינולוגיה באוניברסיטת חיפה זכה בהכרה של "honorable mention" בהיותו בתוך ה- Short List של פרס שפירו של ה- Association for Israel Studies.

אדים מסארווי, דוקטורנטית לעבודה סוציאלית באוניברסיטה העברית, זכתה אף היא בפרס "מאמר מצטיין לחוקר הצעיר" של האגודה הישראלית לקרימינולוגיה על מאמרה:

Massarwi, A. A., & Khoury-Kassabri, M. (2017). Serious physical violence among Arab-Palestinian adolescents: The role of exposure to neighborhood violence, perceived ethnic discrimination, normative beliefs, and, parental communication. *Child abuse & neglect*, 63, 233-244.

זכייה במענקי מחקר (לפי סדר א'-ב')

ד"ר טלי גל מביה"ס לקרימינולוגיה באוניברסיטת חיפה (יחד עם פרופ' שי צפריר) זכו במענק לביצוע מחקר מלווה לפרויקט ההטיה מההליך הפלילי שהופעל באופן ניסיוני על ידי שירות המבחן וגופי התביעה במשטרה ובפרקליטות במחוז תל-אביב והמרכז בין השנים 2013-2016. סה"כ סכום המענק: 70,000 ₪.

ד"ר ג'וש גצקו מהמכון לקרימינולוגיה באוניברסיטת העברית זכה במענק מחקר בסך 480,000 ₪ מטעם הקרן הלאומית למדע. כותרת המחקר:

"Assessing and Understanding the Consequences of Prison Reform Litigation."

פרופ' סופי וולש מהמחלקה לקרימינולוגיה באוניברסיטת בר-אילן זכתה במענקים הבאים:

- **מהרשות למלחמה בסמים ואלכוהול בסך 140,000 ₪:** "גורמי סיכון וחוסן לשתייה בקרב בני נוער אתיופים בישראל".
- **יחד עם ד"ר קרן גואטה, במענק מחקר חילוץ "דאון יור דרינק" מהרשות למלחמה בסמים ואלכוהול בסך 30,000 ₪**
- **יחד עם ד"ר אבגני טרמקובסקי, במענק כנסים בסך 140,000 ₪** בעבור כנס: "הפסיכולוגיה של הגירה - איפה אנחנו ולאן אנחנו הולכים" האגודה הישראלית למדע והמכון ללימודים מתקדמים.

פרופ' באדי חסייסי מהמכון לקרימינולוגיה באוניברסיטת העברית זכה, ביחד עם Dr. Damien Van Puyvelde, במענק מחקר בסך 40,000 יורו עבור סדנת מחקר בשיתוף עם NATO. נושא הסדנה:

Counter-terrorism at the Borders: Identifying Common Challenges and Solutions

הסדנה התקיימה ביוני 2017 באוניברסיטת טקסס אל-פסו, והשתתפו בה מומחים בחקר הטרור מרחבי העולם.

ד"ר תומר עינת, פרופ' נתי רונאל, פרופ' אורי תימור וגב' מעין נגר מהמחלקה לקרימינולוגיה באוניברסיטת בר-אילן זכו במענק של כ- 247,000 ₪ מהמוסד לביטוח לאומי (סכום סופי ייקבע בחודש מאי) בנושא רדיו פוקוס - מחקר הערכה.

ד"ר רוני פקטור מהמכון לקרימינולוגיה באוניברסיטת העברית (בשיתוף עם פרופ' מירי גור אריה) זכה בתקציב מחקר ממרכז אהרון ברק למחקר משפטי בינתחומי שבפקולטה למשפטים עבור מחקר בנושא "השפעת תפיסת הסולידאריות החברתית על חומרת הענישה בתאונות פגע וברח".

ברכות לזוכים בפרסים ובמענקי המחקר ויישר כח!

מקבלי תואר דוקטור (לפי סדר א'-ב')

ברכות לד"ר תהל בן צבי (אוזן) מהמחלקה לקרימינולוגיה באוניברסיטת בר-אילן (בהנחיית פרופ' נתי רונאל): "טוב מנעוריו: בין נדיבות לריכוז עצמי במציאות חיים של מתבגרים בסיכון".

ברכות לד"ר תמר ברנבלום מהמכון לקרימינולוגיה באוניברסיטה העברית (בהנחיית פרופ' דיוויד וייסבורד וד"ר דודי מימון): "האינטרנט כמרחב לפיקוח חברתי".

ברכות לד"ר רוסטיסלב ברשדסקי מהמחלקה לקרימינולוגיה באוניברסיטת בר-אילן (בהנחיית פרופ' נתי רונאל ופרופ' שרה בן דוד): "מודל אינטגרטיבי של תהליך הסטיגמטיזציה וערכאות אתיות בתורת התיוג".

ברכות לד"ר גלי פרי מהמכון לקרימינולוגיה באוניברסיטה העברית (בהנחיית פרופ' דיוויד וייסבורד וד"ר טל יונתן-זמיר):

"Social protestors' evaluations of police legitimacy: The case of the "Occupy" movement in Israel"

ברכות לכל הדוקטורים החדשים ובהצלחה בדרככם החדשה!

קידומים ומינויים אקדמאים

(לפי סדר א'-ב')

ברכות לד"ר רותם אפודי מהחוג לקרימינולוגיה במכללה האקדמית אשקלון על קידומה למעמד סגל מקומי בחוג לקרימינולוגיה.

ברכות לפרופ' סופי וולש מהחוג לקרימינולוגיה באוניברסיטת בר אילן על קידומה לדרגת פרופסור חבר.

ברכות לפרופ' באדי חסייסי מהמכון לקרימינולוגיה באוניברסיטה העברית על קידומו לדרגת פרופסור חבר.

ברכות לפרופ' דלית יסעור-בורכוביץ' מהחוג לקרימינולוגיה במכללה האקדמית עמק יזרעאל על מינויה לתפקיד ראש החוג (שנה"ל תשע"ז).

ברכות לד"ר חגית כהן-מדינה מהמחלקה לקרימינולוגיה באוניברסיטת אריאל על קידומה לדרגת מרצה (שנה"ל תשע"ח).

ברכות לד"ר אינה לוי מהמחלקה לקרימינולוגיה באוניברסיטת אריאל על קידומה לדרגת מרצה (שנה"ל תשע"ח).

ברכות לשופט (בדימוס) עודד מודריק מהמחלקה לקרימינולוגיה באוניברסיטת אריאל על קידומו לדרגת פרופסור חבר.

ברכות לד"ר ורד נאמן-חביב מהמחלקה לקרימינולוגיה באוניברסיטת אריאל על קידומה לדרגת מרצה (שנה"ל תשע"ח).

ברכות לפרופ' תומר עינת מהחוג לקרימינולוגיה באוניברסיטת בר אילן על קידומו לדרגת פרופסור חבר.

ברכות לד"ר רונית פלד לסקוב מהחוג לקרימינולוגיה במכללה האקדמית אשקלון על קידומה לדרגת מרצה בכיר.

ברכות לד"ר גלי פרי מהמכון לקרימינולוגיה באוניברסיטה העברית על מינויה כחברת סגל בדרגת מרצה (החל מינואר 2018).

אנו מברכים אתכם על קידומכם ועל תרומתכם הרבה למחלקות ומאחלים המשך דרך פורייה!

ספרים חדשים בקרימינולוגיה שנכתבו ע"י חברי האגודה

(לפי סדר א'-ב')

ספרים בעברית:

ינאי, א. וגל, ט. (עורכים). (2016). מפגיעה לאיחוי: צדק מאחה ושיח מאחה בישראל. האוניברסיטה העברית, ירושלים: מאגנס.

על הספר:

'צדק מאחה' היא גישה חדשנית המעודדת פתרון קונפליקטים, שנוצרו בעבירות פליליות, באמצעות מפגש ישיר בין הפוגע הנפגע, תומכיהם ונציגי הקהילה, ובפיקוח מדינתי. במפגשים אלו דנים כל המשתתפים בעוול שנעשה ובדרכים לתקן את הנזק שנגרם, גם בעבירות קשות ביניהן אלימות, מין ועוד. הספר מהווה ניסיון ישראלי ראשון לאגד את מכלול העשייה המקומית בתחומי הצדק המאחה והשיח המאחה לכדי כרך אחד, תוך חיבור המעשה לתאוריה. לספר שלושה שערים וכן נספחים. בשער הראשון מוצגים המושג 'צדק מאחה' ומשמעותו ונבחן הרקע התאורטי-מושגי שבבסיסו. בשער השני, חכמת המעשה, נבחן הניסיון שנצבר בישראל בתחום עשיית ה'צדק המאחה' במגוון הקשרים: נוער ומבוגרים, עברות מין, בתוככי בית-הכלא ובקהילה. בשער השלישי מורחב התחום מן הזירה המשפטית-הפלילית לזירה החברתית. נדונה בו הרחבת המושג 'צדק מאחה' ל'שיח מאחה', שיח שמטרתו דיון חברתי ללא כפייה, בשיתוף הציבור ועידודו, לפיתוח הליכים לשיח חברתי בטוח, מכובד ומועיל. בנספחים מוצגות בקצרה ארבע תכניות המשקפות את אימוץ הצדק המאחה בתחומים מגוונים וחשובים בישראל.

מלכי ש., ועינת, ת. (2016). השילוב ושברו: עמדות של מורות כלפי שילוב תלמידים עם ליקויי למידה במסגרות חינוך רגילות. חיפה: הוצאה גלילית.

על הספר:

הספר מתמקד בניתוח עמדותיהן של מורות שילוב כלפי תהליך השילוב של ילדים עם לקויות למידה בבתי-ספר יסודיים רגילים במדינת ישראל, ובהצגת הבעיות המקצועיות המרכזיות עמן הן נתקלות במסגרת הליך השילוב. ממצאי המחקר המרכזיים: (א) מרבית מורות השילוב מחזיקות בעמדות שליליות כלפי תהליך השילוב של ילדים עם לקויות למידה במסגרות חינוך רגילות; (ב) הקשיים המקצועיים המרכזיים בהם נתקלות מורות השילוב קשורים מיעוט שעות שילוב שבועיות, הכשרה מקצועית לא מספקת של מורים רגילים בתחום השילוב ונהלים עמומים של משרד החינוך בנוגע לתהליך השילוב; (ג) מרבית מורות השילוב עוקפות באופן מודע את סמכויות גורמי הניהול הבית-ספרי ואת הפיקוח על החינוך המיוחד ו/או עוברות השתלמויות פרטיות בתחום האבחון הדידקטי, על-מנת להתמודד באופן ראוי עם צורכי תלמידי השילוב; (ד) מורות השילוב מחזיקות בעמדות חיוביות כלפי עבודתן נוכח תנאי העסקתן המשופרים והצלחתן של תהליך השילוב ביחס לחלק מתלמידיהן. השלכות המחקר על מדיניות השילוב של תלמידים עם לקויות למידה במסגרות חינוך רגילות נידונות בפרק הדיון בספר.

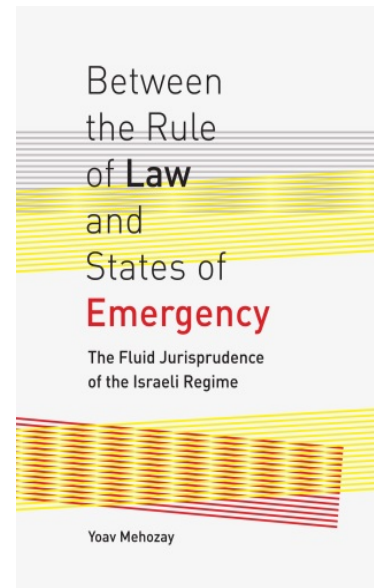

ספרים באנגלית:

Mehozay, Y. (2016). *Between the Rule of Law and States of Emergency: The Fluid Jurisprudence of the Israeli Regime*. SUNY Press.

על הספר:

באמצעות מקרה הבוחן הישראלי, הספר מציע גישה שונה לחשיבה וניתוח של היחס בין חוק וחירום. מרבית המחקר התיאורטי בנושא מתמקד בשאלה האם החוק יכול לרסן כוחות חירום, וכיצד. מחקרים אלה מבוססים על ההנחה כי חוק ומצב חירום הם שני מנגנונים שלטוניים נפרדים לחלוטין. בניגוד להנחה זו, מראה הספר כי חוק וחירום אינם פרדיגמות שלטוניות סותרות, אלא יסודות שלטוניים המקיימים קשר הדדי עמוק וארוך טווח. שילוב זה מהווה מנגנון שלטוני נזיל, גמיש ודינמי. מבנה שלטוני זה מאפשר לתמרן בעזרת קפיצה, הטלאה וערבוב בין מקורות משפטיים שונים, ובכך לייצר גמישות שלטונית, ובתמורה גם כוח ריבוני רב יותר. הספר מבקש להוכיח שעל מנת להבין את מנגנון השלטון המשלב חוק וחירום, ראוי לבחון אותו גם במנותק ממצבי משבר ולנתח את תפקידו של החירום גם בהקשרים נוספים, במיוחד בהקשר של כלכלה פוליטית. לבסוף, מצביע הספר על כך שהחוק, ולא רק כוחות החירום, מהווה חלק ממנגנון שאחראי לפגיעה במשטר תקין.

כנסים נבחרים בקרימינולוגיה בשנה הקרובה (לפי סדר כרונולוגי)

הכנס השנתי של ה- International Police Executive Symposium יתקיים בתאריכים 6-10 באוגוסט, 2017, בליברפול, אנגליה. נושא הכנס: "פשיעה מאורגנת וטרור: אתגרי שיטור מהרמה המקומית לבינלאומית". למידע נוסף: <http://ipes.info/>

הכנס השנתי של האגודה האירופאית לקרימינולוגיה (ESC) יתקיים בתאריכים 13-16 בספטמבר, 2017, בקארדיף, ויילס (Cardiff, UK), תחת הכותרת "לאתגר פשיעה ושלילה בפשיעה" באירופה בת זמננו". פרטים נוספים: <http://www.eurocrim2017.com>

הכנס השנתי של האגודה האמריקאית לקרימינולוגיה (ASC) יתקיים בתאריכים 15-18 בנובמבר, 2017, בפילדלפיה, ארה"ב. כותרת הכנס: "פשיעה, לגיטימיות ורפורמה: חמישים שנה אחרי ועידת הנשיא". פרטים נוספים: <http://www.asc41.com/annualmeeting.html>

הכנס השנתי של ה"אקדמיה למדעי אכיפת החוק" (Academy of Criminal Justice Sciences) יתקיים בתאריכים 13-17 בפברואר, 2018, בניו-אורלינס, ארה"ב, תחת הכותרת "אז מה? להבין מה כל זה באמת אומר". פרטים נוספים: <http://www.acjs.org/page/2018AnnualMeetin>

הכנס השנתי של האגודה למשפט וחברה (LSA) יתקיים בתאריכים 7-10 ביוני, 2018, בטורונטו, קנדה. פרטים נוספים: <http://www.lawandsociety.org/aboutmeetings.html>

סימפוזיון הקרימינולוגיה של סטוקהולם (The Stockholm Criminology Symposium) יתקיים בתאריכים 12-14 ביוני, 2018. פרטים נוספים: <http://www.criminologysymposium.com>

הכנס השנתי של האגודה הבריטית לקרימינולוגיה (BSC) יתקיים בתאריכים 3-6 ליולי, 2018, בברמינגהם, אנגליה. כותרת הכנס: "שינוי לקרימינולוגיה: חשיבה מחודשת על עבריינות בעולם משתנה". פרטים נוספים: <http://www.britsoccrim.org/conference>

הכנס השנתי של האגודה האסייתית לקרימינולוגיה (ACS): כנס 2017 חלף. מרם התפרסמו פרטים לגבי כנס 2018. מומלץ לעקוב באתר: <http://www.acs001.com/index.php?s=Meeting/index/id/19.html>

לוח דרושים

קול קורא למשרת חוקר בדרגת מרצה/מרצה בכיר למחלקה לקרימינולוגיה
באוניברסיטת בר אילן:

Title	Lecturer or Senior Lecturer, Department of Criminology, Bar-Ilan University, Israel
Appointment Status	Tenure Track
Department	Criminology, Faculty of Social Science
Position Summary	The Department of Criminology at Bar-Ilan University is looking for a Lecturer or a Senior Lecturer. The candidate for this position will have a proven record (or clear potential for one at the Lecturer level) in conducting and publishing high quality research in applicable journals and applying for competitive grants. The position will also involve teaching four courses a semester, supervising graduate students and performing university and community-engaged service. We welcome applicants from any specialization within criminology especially those with research (and ability to teach) in the area of criminal justice, cyber-crime, white collar crime or rehabilitation. We strongly encourage all qualified scholars to apply. The Department of Criminology at Bar-Ilan university, outside of Tel Aviv, is home to students in their BA, MA and PhD's. It is the first Israeli University to run a Bachelors course in Criminology and the founders of the prestigious Clinical Criminology Masters' Program. The department sits in the Faculty of Social Science and welcomes multidisciplinary research from psychological, sociological and criminal justice perspectives.
Basic Qualifications	REQUIRED QUALIFICATIONS: Candidates must have a PhD and post-doctoral research in an accepted academic institution. They must have a proven publishing record, appropriate for the level at which they are applying (Lecturer/ Senior Lecturer). Applicants must demonstrate a record of effective teaching at the undergraduate level, including the ability to teach and communicate, in Hebrew, with a broadly diverse student population.
Department Contact for Questions	Inquiries may be directed to: Professor Tomer Einat (tomer.einat@biu.ac.il) or Professor Sophie D. Walsh (walshs@biu.ac.il)

המחלקות לקרימינולוגיה בארץ: מרצים ותחומי עניין

המחלקה לקרימינולוגיה, אוניברסיטת אריאל

פרופ' מלי שחורי ביטון: אלימות ותוקפנות, קורבנות ו- PTSD, עבריינות מין, פסיכולוגיה של החקירה ועדות ראיה.

פרופ' שרה בן דוד: עבריינות מין, ויקטימולוגיה, מדעי הזיקנה, PTSD, שיקום וטיפול עבריינים

פרופ' עודד מודריק: משפט צבאי משפט ציבורי.

ד"ר יעל אביעד: סטייה חברתית, עבריינות נוער, נשים ופשיעה, גברים כקורבנות, משמעות חיים.

ד"ר קרן כהן לוק: טרורזם- השפעות הטרור ומאפייניהם של הטרוריסטים. פרופילאות פלילית, פחד מפשיעה.

ד"ר ליזה צבי: פוליגרף ואבחון פסיכופיזיולוגי; המיות בשיקול דעת שיפוטי; פסיכופתולוגיה של האישיות ובריאות נפשית; עבריינות מין וסמיות מיניות; שימוש בסמים.

ד"ר הילה אבאלי: עבריינות וגרונטולוגיה, עבריינות ונכויות, עברות מחשב

ד"ר אינה לוי: ויקטימולוגיה, האשמת הקורבן, חושפי שחיתות, עבריינות נוער, קורבנות והונאות בתחום המזון, פשיעה והגירה.

ד"ר חגית כהן-מדינה: עבריינות והתנהגויות סיכון בקרב בני נוער ואוכלוסיית צעירים, גיל ההתבגרות, בגרות צומחת, פשיעה והגירה ועבריינות מין.

ד"ר חגית בוני נח: סמים וחומרים פסיכואקטיביים, תרמילאים, סטייה חברתית וזנות

ד"ר ורד נאמן חביב: מניעת פשיעה, מוסר ופשיעה, שימוש בסמים ובתרופות ללא מרשם.

ד"ר אמיר לבקוביץ: משפט כלכלי, נדל"ן ותקשורת.

אביאל שרעבי: עבריינות אידיאולוגית של מתבגרים, שיקום תורני.

ענתי מימסיט: הגירה, האסטרטגיות תרבותיות, זהות וניכור.

רוסטיק ברשדסקי: אבחון, הערכה וטיפול באוכלוסייה פורנסית, פסיכואנליזה, פסיכופתולוגיה, קרימינולוגיה, פילוסופיה של האתיקה, המוסר והשפה.

עו"ד שי דדוש: דיני עונשין ותורת הענישה.

החוג לקרימינולוגיה, המכללה האקדמית אשקלון

ד"ר אבולעפיה יהודית: ויקטימולוגיה, עבריינות מין, אלימות במשפחה, אלימות נגד נשים.

ד"ר אבקסיס אריאל: שיקום אסירים, עבריינות מין, מיניות, טיפול רגיש תרבות.

גב' אדמ'צ'וק אירית: עבריינות נשים, שיקום אסירים.

גב' איציק לאה: נוער בסיכון, מחקר איכותני, הגירה ועלייה.

ד"ר אפודי רותם: כליאה ומערכות תקון, שיקום עבריינים, שילוב אסירים משוחררים, עבריינות ומדיניות ציבורית.

ד"ר בן יעקב טל: פסיכופתיה, אינטליגנציה, אימפולסיביות, מאפייני אישיות, תפקודים ניהוליים ויצירתיות.

פרופ' ברג יעקב: משפטים, רפואה, התמכרויות.

עו"ד ברגר אייל: משפט

ד"ר ברוכמן אבי: משטרה, שיטור קהילתי, מערכת אכיפת חוק.

גב' גולן אתי

פרופ' גימשי דני: אכיפת חוק, קרימינולוגיה ירוקה

ד"ר דורון שלומי: החברה החרדית בישראל, חזרה בתשובה וחזרה בשאלה בישראל, טקסים, שינוי זהות דתית, סטייה בעולם החרדי, ראבינדראנט טאגורה יאנוש קורצ'אק, הגירה והשתלבות, פערים בחברה הישראלית, קוד הכבוד וההגירה בקרב צעירים ממוצא אתיופי, אלימות בני נוער וחינוך לערכים.

גב' הראל שרי: אישיות, התאמה בינאישית והורות.

ד"ר זליג ענת: פסיכולוגיה חקירתית- שימוש בידע פסיכולוגי לצורך שיפור חקירה משטרתית. זיכרון- השפעת התקשורת על זיכרון אנושי במצבים של כיסוי תקשורתי לאירועים פומביים יוצאי דופן. פרופילאות.

ד"ר חדר ימית: תכונות אישיות (אימפולסיביות, חיפוש ריגושים, מימדי אישיות), קוגניציה, סגנון קוגניטיבי, הבדלים אינדיבידואליים בתוכונות אישיות וביכולות קוגניטיביות.

ד"ר חן גילה: התמכרות לסמים, קבוצות לעזרה עצמית, בתי כלא, פשיעת נשים ונוער בסיכון.

ד"ר יהושע-שטרן שירלי: פסיכולוגיה ופסיכופתולוגיה.

ד"ר כהן רוכברגר נילי: עבריינות נוער ושיטור עירוני

ד"ר מוכתר עופר: טרור ופשעה, אלימות ופשעה בספורט, פשעי מלחמה.

ד"ר נגבי עירית: נשים נפגעות מינית, סיקור הפשיעה בתקשורת.

פרופ' נחשון ישראל: פסיכולוגיה, זיכרון ועדות ראייה.

ד"ר ניקוטרה איתן: משפטים, פשיעה באינטרנט.

ד"ר סקה יעל: טראומה, הורים שכולים ונשים מוכות.

ד"ר פלד-לסקוב רונית: מערכות תקון, שיקום אסירים.

פרופ' קאבאליון גבי: היסטוריה של הענישה, סחר בנשים, סטייה ואינטרנט, קרימינולוגיה תרבותית

ד"ר קורן אלינה: הקשרים בין פשיעה ופוליטיקה, ייצוג סטייה ופשיעה באמצעי התקשורת, ופיקוח חברתי

ד"ר קינברג זהבית: הפרעות קשב וריכוז, עבריינות נוער, פסיכופתולוגיה, אישיות וקוגניציה

ד"ר רוזנברג גדי: סוגיות אי גיוס לצהל, סרבנות, עריקות וכו', טיפול והערכת מסוכנות מינית הן של בגירים והן של קטינים.

מר רוזנגרטן אבנר: מז"פ, מדע פורנזי.

פרופ' שהם אפרת: התנהגות פלילית בקהילות סגורות, שיקום אסירים, שילוב בקהילה של אסירים משוחררים, קרימינולוגיה תרבותית, אלימות בין בני זוג ומערכת אכיפת החוק

פרופ' תימור אורי: ענישה ומאסר, שיקום אסירים משוחררים, אלימות בקרב בני נוער.

המגמה לקרימינולוגיה ואכיפת החוק, המכללה האקדמית בית ברל

עו"ד ד"ר שידלו חצרוני ורד: הבניית בעיות חברתיות, עיצוב מדיניות ציבורית, סחר באיברים, זכויות אדם.

ד"ר בן אהרון מאיה: עבריינות נוער, רטוריקה של סטייה.

ד"ר זמל עופר: פשיעה מאורגנת, עבריינות נוער, פסיכופתולוגיה והפרעות התנהגות בקרב בני נוער.

עו"ד ד"ר לוריא רונית: קורבנות, זכויות אדם במערכת אכיפת החוק, פנולוגיה.

ד"ר הלה גולן שמוחה: אישיות וקוגניציה במערכות יחסים, המערכת המשפטית, אלימות ברשת.

ד"ר וטלמן דניאל: עבריינות מין, פארפיליות, בעיות בתפקוד המיני טיפול ושיקום עברייני מין.

ד"ר בן ברוך סוזי: נוער בסיכון, שחיתות בישראל, ציורי ילדים, התעללות בקטינים, אלימות בחברה הישראלית, אלימות במשפחה.

ד"ר בנולול נורית: עבריינות נוער.

ד"ר בן-ארי רם: שחיתות ודמוקרטיה.

ד"ר גולדברג אילי: בתי סוהר, התמכרויות, אלימות, שיקום אסירים ונוער עברייני.

ד"ר חימוב-איילי רונית: חומרים פסיכו-אקטיביים, זוגיות בקרב אסירים, מכורים ומכורים בהחלמה, שיקום וחדילה מפשע, נוער בסיכון, אלימות במשפחה, מחקר איכותני, מחקרי הערכה לתכניות טיפוליות וחברתיות, ליקויים נפשיים ועבריינות.

ד"ר יגר לאה: זיהוי פרצופים, עדות ראייה, תעתועי זיכרון.

ד"ר יכניץ ליאת: משפחות עולות, ילדים ונוער עולה בסיכון, שימוש בסמים והתמכרות.

ד"ר שימקין טלי: עבריינות נשים, עבריינות מרמה, נפגעות תקיפה מינית.

ד"ר ביצור אבי: התעמרות התעללות ואלימות כלפי קשישים.

ד"ר חימי חנה: תוקפנות והערכת מסוכנות, טראומה, פסיכותרפיה למתבגרים ומבוגרים.

ד"ר שמעוני דיויד: גישור, ישוב סכסוכים, צדק מאחה.

ד"ר תמרקין לייזר יפעת: התמכרויות, הערכת מסוכנות

עו"ד שרון טל: משפט פלילי

עו"ד גולן מירי: אכיפת החוק, שחיתות שלמונית.

מר גובר אייל: ניהול בתי סוהר, שיקום עבריינים, ביטחון לאומי, נוער בסיכון

המחלקה לקרימינולוגיה, אוניברסיטת בר אילן

ד"ר יעל אידיסיס: אלימות ותוקפנות, שיפוט מוסרי, עבריינות מין

ד"ר מלכה אלק: עבריינות, אלימות נוער, מניעת התמכרויות, טיפול במתמכרים, פסיכולוגיה ופסיכופתולוגיה של גיל ההתבגרות, התנהגויות סיכניות של בני נוער

ד"ר משה בן סימון: תוקפנות ומוסיקה, מוסיקה בכלא, ויקטימולוגיה - נפגעי טרור פוסט-טראומטיים, תרפיה במוסיקה בנפגעי טרור, תיאוריות בקרימינולוגיה, מחקר איכותני.

ד"ר קרן גואטה: התמכרות והחלמה, פשיעה ומגדר, חווית האמהות בשוליים החברתיים, ויקטימולוגיה, מחקר איכותני.

פרופ' יוסי גליקסון: חיפוש ריגושים והתנהגות פרוסוציאלית, אימפולסיביות והתנהגות אנטיסוציאלית, מבנה האישיות, הבדלים אינדיבידואליים בתפקוד קוגניטיבי, פסיכופתולוגיה קוגניטיבית, אלקטרופזיולוגיה, אישיות, קוגניציה ותודעה, תפיסת זמן, פרספקטיבת זמן וקבלת החלטות אימפולסיבית, פתרון בעיות, מטאפורה וסגנון קוגניטיבי.

ד"ר סופי וולש: הגירה והסתגלות, התבגרות - תהליכים התפתחותיים, עבריינות ונוער בסיכון, יחסי בני נוער והוריהם/משפחותיהם, גזענות ואפליה.

ד"ר עדה יורמן: ויקטימולוגיה תוך התמקדות בקורבנות קולקטיבית, תגובה חברתית לסטיה פוליטית, סוציולוגיה של סטיה, החוק והמשפט ככלי לשינוי חברתי.

ד"ר ליאור כהן-רז: היבטים תפיסתיים, קוגניטיביים ורגשיים של עבריינות, עבריינים, קורבנות וסטיה, תאוריות ושיטות פסיכופיזיות ויישומן במחקר בקרימינולוגיה, הפסיכולוגיה של קורבנות פוטנציאלית, תוקפנות, ריגוש והבעה אפקטיבית, היבטים התפתחותיים ואישיותיים של פסיכופתולוגיה וסטיה.

ד"ר רותם לשם: הקשר בין תהליכים מוחיים להתנהגות, עיבוד רגשי ושפתי והקשר להתנהגויות בסיכון ועבריינות, תפקודים קוגניטיביים כגון קשב, שפה, יכולת עכבות והקשר לבעיות רגשיות והתנהגויות. אימפולסיביות והקשר להתנהגויות בסיכון ועבריינות. אימפולסיביות ותהליכי קבלת החלטות בקרב מתבגרים.

ד"ר גלית נהרי: גילוי שקרים ורמייה, קבלת החלטות בתחום הפורנסי, הטיות קוגניטיביות והבדלים אינדיבידואליים בהערכת אמינותם של עדים, פיתוח ותיקוף של שיטות לגילוי שקרים (בעיקר שיטות מבוססות תוכן), גורמים מתערבים בתהליכים (שיטתיים ולא שיטתיים) של גילוי שקרים והערכת אמינותם של עדים, זכרון יישומי, זיהוי ידע מוכמן (ידע מפליל), אסטרטגיות של דוברי שקר, ניטור מציאות בינאישי, גישת פוטנציאל האימות.

ד"ר תומר עינת:

Penology , Criminal Justice, Male and Female Prisons, Intermediate Sanctions and Alternatives to Incarceration, Women and crime, Learning disabilities and Criminal Behavior.

פרופ' נתי רונאל:

Spiritual criminology and spiritual intervention and rehabilitation, Positive criminology, positive victimology, Phenomenology, Victimology, Recovery and rehabilitation, Addiction treatment, Self help groups and 12-step program.

ד"ר רויטל נאור-זיו: תפקוד נידור-קוגניטיבי והתנהגויות מסתגלות ובלתי מסתגלות- הפרעות התנהגות, הפרעות אכילה ונוער בסיכון, תפקודי ביצוע- קבלת החלטות, פתרון בעיות, גמישות קוגניטיבית וקוגניציה חברתית - תיאוריית המחשבה (TOM), נוער בסיכון- התנהגויות בסיכון בגיל ההתבגרות - אספקטים קוגניטיביים ואישיותיים הבסיס הפסיכו-נירולוגי של אמפתיה, שיום רגשי, וויסות רגשי ותוקפנות, אימפולסיביות קבלת החלטות והפרעות פסיכיאטריות.

החוג לקרימינולוגיה, המכללה האקדמית גליל מערבי

פרופסור גדעון פישמן: הגירה ופשיעה, קורבנות, נוער עבריין, אלימות והתאבדות, פחד מפשיעה

פרופ' פטר סילפן: נידור-קרימינולוגיה , פסיכיאטריה משפטית, פסיכותרפיה פורנסית , חקר המוח , פראפיליות.

פרופ' ברנדה גייגר: הגירה, קונפליקט תרבותי ופשיעה.

ד"ר חגית תורג'מן: עבריינות נוער, הגירה ופשיעה, ילדים ונוער בסיכון, הטיות בשיפוט, קבלת החלטות במערכת המשפט.

ד"ר ענת אשד: חוות דעת משפטיות, חוות דעת פסיכולוגיות-קרימינולוגיות, הערכות סיכון ותכניות שיקום לעבריינים בכלל ולעבריינים מין בפרט.

ד"ר יהודית בנדלק: פשיעה אלימה והתנהגות אגרסיבית, קורבנות ואלימות במקומות העבודה, עבריינות ומקום- הגיאוגרפיה של הפשיעה, ויקטימולוגיה, פשע מאורגן, עברייני תנועה ועבירות נהיגה בכבישים, פשיעת סייבר, מתודולוגיה.

ד"ר בני ביילי: אלימות בין בני זוג, עובדים סוציאלים בתחום האלימות, העברה בין דורית של אלימות, גבריות ואבהות.

ד"ר לימור יהודה: מניעת טרור, פיוס ופתרון קונפליקטים בין אויבים, שיפוט מוסרי, נוער בסיכון ונוער עובר חוק, הורות ועבריינות, הזנחה ופשיעה.

ד"ר מיה מי-טל: סוגיות בסוכנות ובאחריות מוסרית, פילוסופית האבסורד לקאמי, והמפגש בין פילוסופיה, פסיכולוגיה, ומשפט בנושאים אלו.

ד"ר יפעת תמרקין-ליידר: התמכרות והתנהגויות התמכרויות.

ביה"ס לקרימינולוגיה, אוניברסיטת חיפה

פרופ' אריה רטנר: פשיעה ועבריינות- מגמות ודפוסים בחברה הישראלית, אלימות, מערכות חוק ומשפט, תפיסות ועמדות של הציבור כלפי מע' החוק והמשפט-אמון ולגיטימציה

ד"ר שרון רבינוביץ-שנקר: התמכרויות לסמים ולאכזריות והתמכרויות התנהגותיות, קשר בין סמים, קרבנות ותקפות, שיקום והתערבויות בהתמכרויות בקונטקסט רצוני, כפוי וכפוי חלקית, נירופסיכולוגיה של התנהגויות סיכון, ענישה ופשיעה

ד"ר יואב מחוזאי: היסטוריה וסוציולוגיה של הקרימינולוגיה, סוגיות בהגדרת פשע, זכויות אדם, אמון הציבור ולימודי משטרה וביטחון

ד"ר טלי גל: חלופות להליכים פליליים, צדק מאחה, משפט טיפולי

ד"ר חוה דיין: רצח נשי- סוגיות תיאורטיות ואמפיריות

ד"ר אביטל מנטוביץ': צדק פרוצדוראלי, שיטור, וגישות אמפיריות למשפט.

המכון לקרימינולוגיה, האוניברסיטה העברית בירושלים

פרופ' מימי אייזנשטדט: נגישות לצדק, קרימינולוגיה ומהגרי עבודה, פיקוח חברתי ונשים

פרופ' דייוויד וייסבורד: עבריינות צווארון לבן; משטרה; מניעת פשיעה; סטטיסטיקה ושיטות מחקר

פרופ' באדי חסייסי: שיטור חברות שסועות; משטרה ומיעוטים; שיטור מחאה שיטור טרור ופרופילינג ומשפט חברה.

פרופ' נאדירה שלהוב-קיבורקיאן: נשים, חוק ופיקוח חברתי, מיליטריזם ואלימות; זכויות וזהויות של ילדים ונשים באזורי עימות; התערבויות קליניות רגישות הקשר, ביטחוניזם פחד ומעקב, פשיעה והעולם הסייבר נטי (ICT).

ד"ר ברק אריאל: עבריינות צווארון לבן, משטרה, שיטות מחקר, קרימינולוגיה ניסויית, גישת ההרתעה, משפט וחברה.

ד"ר ג'וש גצקו: משפט פלילי ומדיניות חברה; תרבות וקביעת מדיניות; שליטה חברתית; משפט וחברה; סוציולוגיה של המדע; בריאות נפשית.

ד"ר טל יונתן-זמיר: יחסי משטרה-קהילה ותפיסות הציבור את המשטרה, לגיטימיות והוגנות ההליכים, שיטור טרור והשלכותיו, תצפיות סיסטמיות.

ד"ר רוני פקטור: התנהגויות מסוכנות וסומות, עבירות תנועה ותאונות דרכים, תפיסות הציבור את המשטרה, קבוצות מיעוט ואי שוויון, שיטות מחקר.

ד"ר סיימון פרי: סמים, טרור ושיטור טרור, משטרה וביטחון פנים.

פרופ' שמחה לנדאו (אמריטוס): פשיעה אלימה, סטייה ומצבי לחץ חברתיים, ויקטימולוגיה.

פרופ' לסלי סבה (אמריטוס): ענישה, זכויות אדם, סוציולוגיה של המשפט, ויקטימולוגיה.

החטיבה בקרימינולוגיה, מכללת ספיר

ד"ר עודדה שטיינברג: עבריינות נשים מקורבנות לעבריינות, נשים בכלא.

ד"ר ענבל וילמובסקי: אלימות כלפי נשים, מגדר ועבריינות, זנות וסחר בנשים.

לימור יהודה: הורות, ילדים ועבריינות. קונפליקטים אלימים בין קבוצות.

ימית חדר: מימדי אישיות ותכונות אישיות (אימפולסיביות, חיפוש ריגושים), קוגניציה, יצירתיות. פסיכופתיה.

רונית חיימוב: זוגיות ומערכות יחסים בינאישיות בדגש על מערכות יחסים, בינאישיות של עבריינים ובנות זוגם; היבטים של קרימינולוגיה חיובית כמעודדים וכמשמרים חדילה מן הפשע.

לאה יגר: זיהוי פרצופים, עדות ראייה, תעתועי זיכרון.

עו"ד אורן פז: מעמד הקורבן במשפט.

עידו יואב: חקירת סיטואציות אלימות באמצעות וידאו.

החוג לקרימינולוגיה, מכללת עמק יזרעאל

פרופ' דלית יסעור-בורכוביץ': פרספקטיבה פמיניסטית, אלימות אינטימית נגד נשים, נשים בשוק העבודה, אתיקה מקצועית וציבורית, התנהגויות פוגעניות (incivility) שיטות מחקר איכותניות, מתן שירות ללקוחות החיים בעוני.

ד"ר אתי אלישע: עבירות אלימות, עבריינות מין, אלימות במשפחה, עבריינות נוער, קרימינולוגיה חיובית, שיקום עבריינים.

ד"ר גילה אמיתי: גישות ביקורתיות לעבודה עם אוכלוסיות בהדרה חברתית, עבודה עם נוער ונערות במצבי סיכון, עם נוער עם לקויות למידה, התמחות בנושאי מגדר ומבקשי מקלט, פיתוח שיח ופרקטיקות ביקורתיים בשדה.

ד"ר ענת ירון-ענתר: אלימות בקרב חולי נפש, הערכות מסוכנות, רצח על רקע פסיכוטי, השפעות של טרור, קורבנות טרור.

ד"ר עירית עין-טל: ויקטימולוגיה, קורבנות שואה, עבריינות מין וסמיות מין, פשעי מלחמה ורצח עם.

ד"ר ענבל פלג-קוריאט: משפט פלילי, צדק מאחה ותורת המשפט הטיפול, משפט ופסיכולוגיה, רגשות במשפט, ניהול ויישוב סכסוכים ומו"מ.